

Міністерство освіти і науки України
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

***Змінимо світ
для дітей з особливими
потребами - кроки до партнерства***

**Збірка матеріалів
з досвіду роботи ц/к «Фізичне виховання»
2017
м. Лисичанськ**

Міністерство освіти і науки України
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

***Змінимо світ
для дітей з особливими
потребами - кроки до партнерства***

**Збірка матеріалів
з досвіду роботи ц/к «Фізичне виховання»**

2017
м. Лисичанськ

УДК 376.1 / 376.3 / 376.4
ББК 74.589.51. я 43

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Міненко Г.М. – директор ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Крошка С.А. – голова циклової комісії фізичного виховання, викладач дисциплін фізкультурного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Ігнатуша А.Л. – завідувач навчально-виробничої практики ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Борисенко Л.Л. – викладач дисциплін фізкультурного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Сергєєва І.Ю. – методист ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Змінимо світ для дітей з особливими потребами - кроки до партнерства: збірка матеріалів з досвіду роботи. – Лисичанськ : – Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка». – Лисичанськ: ФОП Чернов О. Г.– 2017. – 55 с.

До збірника увійшли матеріали науково-практичних конференцій та досвід роботи з інклюзивної освіти за 2012 – 2017р.р. у ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка». Матеріали збірника обґрунтовують актуальність освіти молоді з особливими потребами в Україні; висвітлюють актуальні питання теорії та практики, проблеми навчання і виховання, розвитку і формування особистості дитини з особливими потребами; знайомлять з формами, методами, прийомами роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах сім'ї, дошкільного навчального закладу, середнього загальноосвітнього закладу та спеціалізованого навчального закладу.

Матеріали збірки адресовано фахівцям з фізичного виховання, вчителям та асистентам початкових класів, вихователям дошкільних навчальних закладів, практичним психологам, викладачам та студентам вищих навчальних закладів, всім, хто працює з дітьми з особливими освітніми потребами.

УДК 376.1 / 376.3 / 376.4
ББК 74.589.51. я 43

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(Протокол № 8 від 28 квітня 2017 року)*

© ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка», 2017

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Каністерапія – один з видів реабілітації людини.....	8
Всеукраїнський науково-практичний семінар «Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами	18
Міський науково-методичний семінар «Рівні серед рівних»	22
Регіональна науково-практична конференція «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору»	23
Освітній форум «Інноваційно-освітній простір навчальних закладів: науково-практичні досягнення».....	26
Всеукраїнська науково-практична конференція «Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу»	27
Здоров'язберігаючі технології та їх значення	29
Методичний міст «Валеоуроки як основа забезпечення здорового навчального середовища».....	31
Методи та форми роботи в інклюзивній освіті – ігровий мікст	32
(Крошка С.А., Борисенко Л.Л.).....	32
Поради вчителям загальноосвітніх шкіл для успішної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби	42
Список використаних джерел	45
Корисні ресурси.....	46
Пазл-глосарій.....	47

Вступ

Головною метою соціального розвитку сучасного суспільства є повага до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повну інтеграцію у соціум усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я. В основу інтеграції закладено принцип доступності та дотримання прав людини щодо рівного доступу до здобуття якісної освіти. Офіційна позиція європейської спільноти щодо усунення упередженості та дискримінації стосовно осіб з порушеннями психофізичного розвитку була висловлена ЮНЕСКО, Комісією з прав людини: «Освіта має надаватися в межах можливого, у загальноосвітніх школах, без будь-якого вияву дискримінації стосовно дітей та дорослих інвалідів. Таким чином, у більшості випадків інвалідність сама по собі не є перешкодою, дискримінація – ось що перешкоджає дитині отримати освіту у загальній системі. В окремих випадках, відповідно до законодавчих норм, діти-інваліди зобов'язані відвідувати спеціальні школи, що є офіційною сегрегацією» [6].

В Україні немає єдиної офіційної термінології для характеристики дітей з особливими освітніми потребами. В основних законах України про освіту зустрічаються застарілі терміни, що співвідносяться з медичною моделлю, яка «розглядає порушення здоров'я як характеристику особи, що може бути викликане хворобою, травмою чи станом здоров'я» і, відповідно, потребує медичного чи іншого втручання з метою «корекції» відповідної проблеми особи [ВООЗ].

Природно, що реакцією суспільства в контексті медичної моделі є забезпечення лікування, реабілітації та соціальної допомоги. Іншими словами – ставиться мета зробити життя людини з особливими освітніми потребами до певної міри із часу ратифікації Україною в 1991 році Конвенції ООН про права дитини все більшого визнання та поширення набуває соціальна модель, більше пов'язана із дотриманням прав людини. На протигагу медичній моделі соціальна модель «розглядає ваду здоров'я як соціальну проблему, а не як характеристику особистості», оскільки вона (проблема) створена непристосованістю оточення, включаючи ставлення до людей з особливими потребами та виробничі норми, архітектурну безбар'єрність і транспорт. Така модель спрямована на зміни в суспільстві таким чином, щоб воно забезпечувало рівну участь своїх громадян у здійсненні своїх прав і надавало їм таку можливість.

Значну роль у здійсненні таких змін в українському суспільстві відіграють неурядові організації, включаючи організації батьків дітей з особливими освітніми потребами. Завдяки їхній діяльності все більшого поширення набувають терміни, які зміщують акцент з вад/відхилень Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання.

У нашій країні, як і в усьому світі, з різних причин зростає кількість дітей із відхиленнями у розвитку. Останнім часом міжнародна спільнота запропонувала використовувати для дітей із порушеннями термін «діти з особливими освітніми потребами», який стосується однаковою мірою як

інвалідності у важкій формі, так і середніх за ступенями порушень. До них належать:

- порушення слуху (глухі, зі зниженим слухом);
- порушення зору (сліпі, зі зниженим зором);
- порушення мовлення;
- порушення опорно-рухового апарату (ДЦП);
- розумова відсталість;
- затримка психічного розвитку.

Навчання школярів із різними психічними порушеннями психофізичного розвитку має такі особливості:

- простий виклад матеріалу;
- повторюваність;
- поглиблений індивідуальний і диференційований підходи;
- предметно-наочний і практичний характер;
- опора на розвиненіші здібності й подолання загальної недостатності та вад інтелектуальної сфери;
- спеціальна організація навчальної діяльності, зокрема розвиток стимулів до навчання та пізнавальних інтересів, керівна роль учителя, що виявляється в сукупності форм (педагог дає знання, організовує спостереження, інструктує, перевіряє, оцінює).

Каністерапія – один з видів реабілітації людини

Інтегрування дітей, які мають різні нозології в соціокультурне та загальноосвітнє середовище нині є надзвичайно актуальною педагогічною проблемою. На жаль байдужість, бездуховність сучасного суспільства - основні перепони до успішної соціальної адаптації дітей з особливими потребами. Інклюзивне навчання - це лише ще один впевнений гуманний крок людства до створення повноцінного щасливого життя для всіх. Інклюзивне навчання повною мірою не є альтернативою спеціальній освіті, проте воно значно розширює її можливості.

Лисичанський педколедж вже має певний досвід щодо даної проблеми. Є певні нароби з каністерапії і в нашому навчальному закладі. **2012 року** проведений семінар-виставка **«Актуальні проблеми розвитку спорту з собаками»**, де вперше зробили акцент на каністерапії як одного з видів лікування та реабілітації людини (Рис. 1-2).

*Рисунок 1. Регіональний семінар-виставка
«Актуальні проблеми розвитку спорту з собаками» (2012)*

*Рисунок 2. Регіональний семінар-виставка
«Актуальні проблеми розвитку спорту з собаками» (2012)*

Захід об'єднав велику кількість прихильників цього надзвичайно гуманного виду спорту, серед гостей – начальник обласного кінологічного клубу Количев С.П., майстер спорту, інструктор по спорту з собаками, суддя Чупрінка О.Д., вчителі фізичної культури ЗОШ № 3, 4, 30 м. Лисичанська зі своїми учнями, а також викладачі циклової комісії фізичного виховання, студенти спеціальності «Фізичне виховання». На пленарному засіданні розглядалися основні напрямки розвитку спорту з собаками та його місце у процесі виховання молоді: так, Количев С.П. розповів про позитивний вплив спорту з собаками на всебічний розвиток особистості (рис. 3.); О.Д. Чупрінка торкнулася перспектив та проблем розвитку спорту з собаками у регіоні. Під час засідання секції семінару «Теоретичні аспекти проблеми розвитку спорту з собаками та шляхи її вирішення» викладачі циклової комісії фізичного виховання коледжу висвітлили накопичений досвід із даної проблематики: розвиток не олімпійських видів спорту (Єршов С.І.), організація спорту з собаками у Лисичанському педагогічному коледжі (Борисенко Л.Л.), історичні аспекти розвитку спорту з собаками (Бондаренко О.С.), каністерапії як одному із видів лікування та реабілітації людини був присвячений виступ Крошки С.А.; також цікавою була доповідь студентки 3-го курсу спеціальності «Початкова освіта» Кучинської Марини «Вплив занять спорту з собаками на розвиток особистості».

Засідання секції «Теоретичні аспекти проблеми розвитку спорту з собаками та шляхи її вирішення» продовжили викладачі коледжу Єршов С.І. «Проблеми регіонального розвитку не олімпійських видів спорту»; Бондаренко

Рисунок 3. Виступ Количева С.П., Майстра спорту, інструктора по спорту з собаками. Нагородження переможців

О.С., Майстер спорту по спорту з собаками, інструктор «Історичні аспекти розвитку спорту з собаками»; Борисенко Л.Л. «Організація спорту з собаками у Лисичанському педагогічному коледжі»; Крошка С.А. «Каністерапія – один з видів лікування та реабілітації людини за допомогою собак».

Видовищною і яскравою виявилася друга частина семінару-виставки – майстер-клас, який відбувся на свіжому повітрі. 11 чудових собак, повноправних членів кінологічної секції «Друзі» (їх господарі – студенти коледжу Цимбал

Тетяна, Науменко Вікторія, мешканці мікрорайону Скляного заводу, м. Привілля), взяли участь у показових виступах. Вони продемонстрували різноманітні навички дресування, військового двобор'я, а також елементи ІРО (міжнародного тренування). Особливо вразили глядачів циркові номери у виконанні чотирилапих: подолання вогняних кілець, вогняної доріжки, «змійка, бар'єри «через руку», «групу людей». Неперевершеною була красуня Керрі, німецька овчарка, яка під керівництвом Бондаренко О.С. та Кучинської Марини до дрібниць засвоїла науку затримання порушника, яку охоче продемонструвала всім глядачам! Потрібно сказати, що всі собаки, представлені на показових виступах, відрізнялися виключною виправкою і талантом, за це їх було нагороджено іменними медалями й грамотами. А три собаки – беззаперечні фаворити змагань – удостоєні особливих нагород: німецькі овчарки Керрі і Боня, красуня акіта іну Нікі отримали кубки й цінні подарунки.

Семінар-виставка став справжнім святом для всіх його учасників, гості відмітили позитивну атмосферу, видовищність і майстерну підготовку собак та їх тенерів, а також винятковий досвід Лисичанського педагогічного коледжу щодо підтримання і розвитку спорту з собаками, виховання у молоді гуманного ставлення до братів наших менших (рис. 3).

За матеріалами регіонального семінару-виставки видано збірник матеріалів «Актуальні проблеми розвитку спорту з собаками у регіоні» (29 статей).

У збірнику представлено статті з актуальних проблем теорії та практики фізичного виховання. Підкреслено основні напрямки застосування організації роботи по спорту з собаками у навчально-виховному процесі сучасного навчального закладу, впровадження форм лікувальної кінології. Продемонстровано різні форми і методи індивідуальної та групової організації роботи по спорту з собаками у регіоні.

Матеріали семінару адресовано фахівцям з фізичного виховання, викладачам та студентам вищих навчальних закладів.

Каністерапія – один з видів лікування та реабілітації людини за допомогою собак.

Каністерапія в цілому, як метод корекційного й розвиваючого впливу має дуже глибоке історичне коріння. Ще в первісному суспільстві віра в могутність тварини-тотема змушувала людей дотримуватися певних норм і правил, регулювала спілкування й була одним із джерел благополуччя й спокою. Священні амулети носили на тілі, як символ заступництва й успіху; ритуальні танці допомагали зняти злість, агресивність або, навпаки, підзарядитися енергією; звертання до могутньої тварини, заклинання й голосіння над хворими – усе це прообрази анімалотерапевтичних дій.

Стародавні греки і єгиптяни виявили здібності собак допомагати людям справлятися з різними недугами

У Прадавньому Єгипті собаки були священними символами великої цілительки – богині Гули

У Прадавній Греції собаки відігравали головну роль у культурі бога лікування Ескулапа, сина Аполлона. Іноді він відвідував пацієнтів у людському обличчі, але частіше у вигляді змії або собаки, який зализував рани хворих.

Відомий письменник і кінолог Конрад Лоренц говорив: «Якщо дитинство вашого сина або дочки пройшло без собаки, значить їм не повезло» (рис. 4). І з цим важко не погодитися. Адже саме домашній улюбленець допомагає виховати дитину доброю, щедрою і щирою. А якщо вона ще й хворіє якоюсь важкою хворобою, то собака їй просто необхідна. І не як жива іграшка, а як лікар.

Рисунок 4. Вислови Лоренца та переваги Катерини II

Катерина II віддавала перевагу левреткам. Вона брала їх із собою в постіль, стверджуючи, що ці маленькі собачки зменшують болі в ногах і сприяють міцному сну (рис. 4).

Історія каністерапії почалася 1790 р, коли члени Союзу друзів з англійського графства Йоркшир створили лікарню для душевнохворих. Вони замінили традиційний для того часу метод лікування за допомогою гамівної сорочки й таблеток на християнські принципи співчуття, любові, взаєморозуміння й довіри, а замість ліків почали використовувати собак. Лікарі відзначили позитивний вплив тварин на хворих - у них знизилася агресія й частота нападів.

Каністерапія як науковий метод починає набувати популярності із другої половини двадцятого століття. Піонером цього методу вважається Борис Левінсон. Він виявив, що маленькі пацієнти активно й позитивно реагують на його собаку, який був у приймальні під час сеансу лікування. Саме він уперше й ужив термін петтерапія (домашній улюбленець).

Відношення медиків до терапевтичних можливостей собак змінила медсестра Елайна Сміт. Першими собаками-терапевтами стали німецькі вівчарки і колі. Пізніше Елайна заснувала Міжнародну організацію терапії тваринами, яка займається пропагандою пет-терапії, навчанням собак.

Широке поширення петтерапія знайшла в західних країнах. У США існує міжнародна організація терапії тваринами.

Окремою дисципліною пет-терапії є каністерапія, лікування хворих за допомогою собаки. Основні принципи пет-терапії сформульовані на основі каністерапії.

Каністерапія - це новий напрямок у сучасній медицині, коли замість лікарів з дітьми і дорослими працюють собаки.

Каністерапія - предмет глибокого теоретичного дослідження.

Види пет-терапії

- **спрямована** (використання спеціально навчених тварин по розроблених терапевтичних програмах)
- **ненаправлена** (взаємодія із тваринами в домашніх умовах).

Існує відмінність між діяльністю за участю собак і терапією за участю собак. Діяльність за участю собак підрозділяється на пасивну й активну. При пасивній діяльності пацієнти не контактують безпосередньо із собаками. У цьому випадку терапевтичний вплив досягається шляхом спостереження за тваринами у вольєрах, природних парках — пацієнти можуть одержувати відчутну користь для здоров'я просто від їхньої присутності.

При активній діяльності під час спілкування із собаками терапевтичний ефект досягається за рахунок залучення тварин у спільні ігри з пацієнтами, а також процес догляду за ними.

Терапія за участю собак є повною протилежністю активної й пасивної діяльності. У цьому випадку участь тварин стає цілеспрямованим втручанням, коли собака є безпосереднім учасником лікувального процесу й від неї прямо залежить терапевтичний ефект.

Розділяють три напрямки:

1. Властиво каніс-терапія - напрямок психотерапії, що вимагає відповідного рівня освіти і обов'язково - кінологічна підготовка й великий досвід.
2. Лікувальна кінологія - активна участь пацієнта у взаємодії із собакою, ігри із собакою
3. Реабілітація за допомогою собак - активна або пасивна взаємодія, спрямована на відновлення й розвиток альтернативних фізичних або психічних функцій.

Роль свійських тварин в житті сучасної людини важко переоцінити. Для одних – це спосіб розслабитися й відволіктися від повсякденних турбот і переживань, для інших – це справжні рівноправні члени родини, а треті вважають, що крім естетичного й морального задоволення брати наші менші приносять цілком реальну користь для здоров'я.

У багатьох країнах собак часто використовують у будинках пристарілих. Ці тварини дозволяють знизити неуважність і мобілізувати рухові функції в людей похилого віку, допомагають їм перемогти страхи й депресію.

Собаки виявляють своїми біофізичними властивостями позитивний вплив на дітей: поліпшується координація рухів, пам'ять, майже всі стають більш товариськими й самостійними, знижується рівень тривожності, поліпшується настрій, піднімається життєвий тонус.

Найбільш ефективна пет-терапія при лікуванні депресії, аутизму, синдрому Дауна, поразок головного мозку із проявами залежності або агресивності. При цьому пацієнти, що мають травми на емоційному рівні й тому замкнені в собі проявляють прагнення спілкуватися із твариною, посміхаються йому. Крім того, тварини допомагають упоратися з високим рівнем тривоги, постійним занепокоєнням.

Каністерапія рекомендується при неврастенії, істерії, психастенії і неврозах.

Ще однією областю застосування пет-терапії є допомога тварин у лікуванні гіпертонії, інфаркту і його наслідків. Було доведено, що відсутність змагальності, почуття впевненості при спілкуванні, необхідність рухатися, щоб виводити тварину на прогулянку, значно поліпшує стан хворих серцево-судинними захворюваннями.

Собаки допомагають подолати стрес. Вивчення сімейних пар у США показало, що те подружжя, у якого є собака, легше долають сімейні кризи й конфлікти, чим пари, у яких собак немає. Собака, ставши членом родини, знімає в людей страхи, депресивні стани й напругу, а також знижує неуважність.

Є в собак і ще одна незвичайна якість. Мова йде про феномен чарівної собачої слини. Ще в прадавньому Китаї спеціально вирощені пси займалися лікуванням солдатів: вони попросту зализували їм рани. Антисептики, що втримуються в собачій слині, справлялися з інфекцією й нагноєнням не гірше знахарських мазей і притирань.

Антисептик, що втримується в собачій слині (а ще більше його в собачих сльозах) називається лізоцим. Саме завдяки ньому будь-які поверхневі рани гояться на собаці майже миттєво.

Каністерапія - лікування з допомогою собак, є ефективними «ліками» від гіподинамії. Учений Борис Шевригін стверджує, що собаки допомагають переважніше при таких захворюваннях, як ангіна, аритмія, серцева недостатність, виразкова хвороба, гастрит, коліт, отит, цироз печінки. Великі собаки мають високу активність серцевого альфа-ритму. Якщо щодня по півгодини тримати руки в області серця такого собаки, це дає ефект кардіостимулятора. Вчені з Каліфорнійського університету встановили: усього кілька хвилин погладжування собаки поліпшують стан пацієнтів із захворюваннями серця. Щоденні прогулянки із собакою полегшують стан при атеросклерозі, надмірній вазі, стресах, хворобах серця і кровообігу, ревматизмі. Лежачи під боком у господаря, собака не тільки зігріває, але й знімає біль при радикуліті та остеохондрозі.

Надчуттєвий нюх допомагає собакам визначити рідкі з'єднання білків у злякисних пухлинах, собаки можуть відчувати епілептичний напад, як мінімум, за 20 хвилин, відрізнити одяг здоровіших дітей від одягу дітей, хворих аутизмом.

Собача вовна добре зберігає тепло, а ще має знеболюючі й протизапальні властивості. Вона збільшує й регулює циркуляцію крові. Вироби з собачої вовни допомагають позбутися болів у суглобах і спині при радикуліті, остеохондрозі, артриті і артрозах.

Групі американських учених удалося виявити здатність собак виліковувати навіть такі серйозні захворювання, як СНІД. Доведено, що собаки мають унікальну природну здатність – відчувати хвороби своїх хазяїв.

Біолог Сильвія Перейра, яка є директором організації «Дитина й собака разом», вилікувала методом собакотерапії власного сина, який страждав аутизмом. Сьогодні юнак вчиться в університеті.

Ортопедом Джоном Хантом був заснований дослідний центр виявлення рака й біологічних небезпек за допомогою собак. Першим підтвердженим випадком такої здатності стала «собача» діагностика раку сечового міхура.

Керівник австралійської ради по боротьбі з онкологічними захворюваннями Ян Олвер заявив, що собаки практично безпомилково визначають рак легенів і молочної залози.

Заняття із собаками поліпшують психоемоційний стан маленьких пацієнтів, моторику, знижують кількість епілептичних припадків, неговіркі діти починають більше говорити, а діти зі зниженою емоційністю починають проявляти здатність активно реагувати на навколишній світ. У квітні 2004 року в Росії вийшов посібник «Лікувальна кінологія».

Лише останні 40 років медики поступово стали знову звертатися до допомоги «звіриних ескулапів». І саме собаки зайняли тут провідне положення. Англійські дослідники з'ясували, що у власників собак рівень холестерину в крові значно нижче, чим в інших людей.

Учасники міжнародної програми «Собаки-Лікарі» приводять собак на місця катастроф, щоб їх могли пригорнути до себе й погладити потерпілі, які перебувають у стані шоку, і рятувальники, що також вибилися із сил. Добровольці разом зі своїми свійськими тварина відвідують лікарні, школи й притулки для дітей-інвалідів.

Для того, щоб стати «собакою-терапевтом» тварини проходять строгий відбір. Повинні бути привабливими зовні, мати спокійний характер, любити всіх людей без винятку, бути слухняними й не гавкати ні за яких умов.

Якщо в людини труднощі у спілкуванні або психологічні проблеми, йому потрібний врівноважений і спокійний собака - лабрадор, шарпей. Для спілкування з дітьми добре підійдуть колі, сенбернар, ньюфаундленд, різеншнауцер, боксер. Це й ретривери, і такси, і чорні тер'єри.

Фахівці, що займаються китайською хохлатою, стверджують, що чотириногі доктори можуть зняти напад астми, сповільнити онкологічний процес, нормалізувати серцевий ритм і кров'яний тиск, позбавити від радикуліту й кольок, від алергії й інших шкірних захворювань. Пояснюються лікувальні властивості голих собак підвищеною температурою тіла (норма - 40,5 градуса - аналогів у тваринному світі немає!) і як наслідок наймогутнішим біополем.

Давно розвинена каністерапія в Англії. Там у ролі собак-терапевтів часто використовують лабрадорів. У Росії каністерапія застосовується давно. Компанія «Сонячний пес» займається вихованням собак-терапевтів.

У деяких країнах підготовка собак-терапевтів ведеться на рівні держави. І хоча результати цієї методики часто просто вражають, на Україні її використовують досить рідко.

Родзинкою нашого навчального закладу є співпраця з центром медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Відродження» м.Чернігова. Каністерапія - предмет глибокого теоретичного дослідження і тільки наших зусиль замало. Ми звернулися за фаховою допомогою до центру.

На базі Чернігівського центру медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Відродження» два рази на тиждень проводяться сеанси собакотерапії під керівництвом психотерапевта, кандидата психологічних наук Віктора Мозкового. Результати вже перевершили всі очікування. Діти долають страх, а собака стає другом. Собака легендарної й рідкісної породи - кане корсо.

Ініціатором запровадження каністерапії у Рівному стала вчитель-реабілітолог центру «Пагінець» Тетяна Ковальчук. Лабрадор-ретривер Аріс став справжнім другом для вихованців центру, які мають особливі потреби. Діти відчують відданість чотирилапого друга і перебувають в атмосфері затишку і комфорту.

Сучасний світ несе для людини низку загроз. Розвиток промисловості, старіння населення, інформатизація, автоматизація, зміна стилю життя та дієти призводять до того, що не лише людині з особливими потребами щораз необхіднішим та життєво важливим стають різні рішення, що забезпечують функціонування в фізичному, психічному та суспільному розуміннях

З метою вирішення подібних потреб кафедра Спеціальної Педагогіки Вищої Школи Суспільно-Природничих Наук ім. Вінсента Поля у Любліні пропонує післядипломну освіту за спеціальністю - КАНІСТЕРАПІЯ, розділ анімалотерапії.

Метою даного курсу є навчання випускників всебічним знанням та практичним вмінням щодо здійснення комплексу заходів з реабілітації та відновлення з використанням собак.

Більшість занять проводяться під керівництвом наукового складу Університету Марії Кюрі-Склодовської та фахівців-практиків високого рівня.

Навчальний курс триває 3 семестри та включає 350 годин теоретичних занять, 150 годин педагогічних практик та 70 годин каністерапевтичних практик (рис. 5).

Рисунок 5. Навчання каністерапії

3 липня 2010 року в Польщі введена спеціальність «каністерапевт» у державний список професій.

Університет у США запровадив для студентів програму «собакотерапії» у період здачі екзаменів. В ефективності такого методу переконаний і Браєн Ван Брант, президент Американського об'єднання психологічної консультації у вищих школах.

«Собакотерапія» дозволяє студентам «трохи звільнити мозок та натиснути на кнопку перезавантаження». Тому все більше американських коледжів та університетів починають застосовувати цей метод.

Ступені кваліфікації фахівців з каністерапії

- Волонтер-доброволець, що брав участь у процесі лікування. Має тільки базові знання в області каністерапії й терапевтичних тварин. Допомогає в заняттях, проведених уповноваженими особами, але не має права самостійно проводити терапевтичні заходи.

- Каністерапевт — людина з освітою не нижче середньої професійної в області педагогіки. Повинен обов'язково пройти спеціалізований курс або підготовку. Він не має права ставити діагнози або давати рекомендації з лікування.

- Фахівець-Каністерапевт — досвідчений фахівець із повноваженнями для здійснення певного виду терапії або занять. Він зобов'язаний завершити спеціалізовані курси й пройти додаткові заняття по каністерапії. Має повноваження ставити діагноз і давати лікувальні рекомендації.

Завдяки каністерапії відбувається:

- Нормалізація стану людини
- Допомога в процесі соціалізації
- Вплив на мотивацію
- Заспокоєння й мобілізація уваги
- Підтримка людей з невиліковними захворюваннями
- Підтримка людей з обмеженими можливостями
- Допомога людям, що страждають психічними захворюваннями

Аристотель, Гіппократ, Фейєрбах, Лоренс уважали, що ніхто не може навчити дитину любити так, як тварина. Тут було б доречно процитувати Фейєрбаха, він писав: «тільки завдяки тваринам людина піднялася над тваринним світом, тільки завдяки їхній охороні й сприянню міг зійти посів людської культури».

Собака ніколи не засудить, їй не важливий твій соціальний статус, твоє походження. Якщо виразити єдиним словом те, що дає людині собака, то це слово буде любов. Любов є протилежність відчуження й ліки від нього.

Маленькі питомці стали постійними гостями заходів з інклюзивної освіти у Лисичанському педагогічному коледжі.

Викладачі коледжу Цвік О.С. – Майстер спорту, інструктор по спорту з собаками; Крошка С.А. – викладач ФВ постійно проводять семінари-практикуми для дорослих та малечі з собаками різних порід (рис. 6-10).

Рисунок 6. Семінар «Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами» (2014)

Рисунок 7. Семінар «Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами» (2014)

Рисунок 8. Конференція «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору» (2015)

*Рисунок 9-10. Всеукраїнська науково-практична конференція
«Система надання освіти дітям з особливими потребами
в умовах сучасного навчального закладу» (2016)*

Всеукраїнський науково-практичний семінар

«Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами

2014 року в рамках відкриття коледжних Днів науки-2014 у ВП «Лисичанський педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка» відбувся **Всеукраїнський науково-практичний семінар «Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами»**, який став результатом ефективної співпраці з науковцями кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації, кафедри дефектології та психологічної корекції, відділу з питань реабілітації студентів з особливими освітніми потребами Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Луганської обласної молодіжної громадської організації «Асоціація молодих інвалідів Східного Донбасу – Схід».

У роботі семінару взяли участь близько 110 учасників з 27 навчальних закладів України: викладачів ВНЗ, вчителів початкових класів, практичних психологів, вихователів ДНЗ Луганської області.

Присутніх привітали Міненко Г.М., директор Лисичанського педагогічного коледжу, Бистрова Ю.О., голова оргкомітету семінару, професор кафедри, доктор психологічних наук, завідувач лабораторії діагностики та корекції психофізичного стану дітей та дорослих ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

У форматі он-лайн до учасників семінару привітала Клімочкіна О. М., доктор медичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (рис. 11).

Рисунок 11. Всеукраїнський науково-практичний семінар «Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами» (2014)

В ході пленарного засідання на високому науковому рівні були розкриті теоретичні питання щодо системи психолого-педагогічного забезпечення соціалізації дітей в умовах навчально-реабілітаційного центру або експериментально-освітнього округу інклюзивного навчання; форм та методів підготовки вчителів до процесу виховання культури здоров'я учнів; організації соціально-реабілітаційного супроводу студентів у процесі інклюзивного навчання; можливостей іпотерапії у роботі з дітьми з особливими потребами.

Секційна робота науково-практичного семінару «Формування здоров'я дітей різного віку з особливими потребами» була організована за трьома напрямками: Формування культури здоров'я дітей дошкільного віку з особливими потребами; Формування культури здоров'я учнів початкової школи з особливими потребами; Теоретичні засади формування культури здоров'я дітей різного віку з особливими потребами.

Відповідно до програми науково-практичного семінару на високому організаційному, науковому, методичному рівні були проведені майстер-класи і тренінги:

— використання елементів каніс-терапії у роботі з дітьми з особливими потребами (Крошка С.А., викладач фізичного виховання ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка») (рис. 12);

— заняття з дітьми з порушенням зору на степ-платформах (Лопатина Т. Н., завідувач дошкільного навчального закладу №7 «Іскорка» м. Лисичанськ) (рис. 13);

— напрямки та елементи практичної роботи корекційного педагога в умовах інклюзії (Єжак О.Р., вчитель-логопед; Макеева Ю.С., вчитель-дефектолог Луганського навчально-реабілітаційного центру №135).

*Рисунок. 12. Використання елементів каніс-терапії у роботі з дітьми з особливими потребами.
Крошка С.А., викладач фізичного виховання*

*Рисунок. 13. Заняття з дітьми з порушенням зору на степ-платформах.
Лопатина Т.Н., завідувач дошкільного навчального закладу №7 «Іскорка»
м. Лисичанськ*

Особливості психологічного супроводу діяльності вчителів початкових класів щодо роботи з дітьми з особливими потребами розкрила Киричук С. О., практичний психолог загальноосвітньої школи № 12 м. Лисичанськ (рис. 14).

Психологічні основи спілкування дітей дошкільного віку з особливими потребами означила Заплаткіна Н.В., викладач психології ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» (рис. 15).

Про психологічну допомогу батькам дітей, які мають особливі освітні потреби розповіла Владикіна Д. О., методист КУ «Лисичанський методичний центр»; Лесна О.М., спеціаліст з іпотерапії м. Лисичанськ (рис. 16).

*Рисунок. 14. Особливості психологічного супроводу діяльності вчителів початкових класів щодо роботи з дітьми з особливими потребами.
Кириїчук С. О., практичний психолог загальноосвітньої школи № 12
м. Лисичанськ*

*Рисунок. 15. Психологічні основи спілкування дітей дошкільного віку з особливими потребами.
Заплаткіна Н.В., викладач психології*

Рисунок. 16. Лесна О.М., спеціаліст з іпотерапії м. Лисичанськ

Міський науково-методичний семінар «Рівні серед рівних»

З метою впровадження та організації інклюзивної освіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів, використання доступних та цікавих форм проведення реабілітаційної роботи, діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі, на базі загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 м.Рубіжне 27 квітня **2016 року** був проведений **міський науково-методичний семінар «Рівні серед рівних»** (рис. 17). Учасниками семінару стали: начальник управління освіти Рубіжанської міської ради Обаполенко О.В., завідувач методичним кабінетом Замора Л.М., завідувач ПМПК Коган О.В., заступники директорів з навчально-виховної роботи м.Рубіжне, викладач фізичного виховання Лисичанського педагогічного коледжу Крошка С.А.

*Рисунок 17. Міський науково-методичний семінар «Рівні серед рівних»
«Організація інклюзивної освіти в навчально-виховний процес
загальноосвітніх навчальних закладів»,
м.Рубіжне (2016)*

Обговорили концепцію соціального залучення від ексклюзії до інклюзії, курикулуми (програми) для розвитку дітей, існуючу нормативно-правову базу, яка наповнює освітній компонент. Викладачі школи презентували проект «Рівні серед рівних!», де продемонстрували досвід роботи (за одини рік) з психолого-педагогічного супроводу учасників навчально-виховного процесу в класі з інклюзивною формою навчання, реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, провели серію майстер-класів.

Особливу вдячність висловили представникам Лисичанського педагогічного коледжу, які надихнули вчителів школи на апробацію проекту «Рівний серед рівних!» після відвідування регіональної науково-практичної конференції «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору» (грудень 2015 року). Широко використовують досвід по застосуванню подушок-пазлів, ортопедичних килимків, кінетичного піску, сухого басейну тощо.

На завершення обговорили стан готовності загальноосвітніх навчальних закладів до запровадження інклюзивної освіти та проведення на цій основі моніторингового дослідження. Розглянули можливості соціального залучення

дітей на майбутнє та ліквідацію соціальної ізоляції. Саме соціальне залучення є процесом змін у всіх сферах суспільного буття, що спрямований на утвердження соціальної рівності. Визначили, що ефективною формою залучення є мейнстрімінг, який передбачає розширення соціальних контактів між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми однолітками. Здебільшого – це позаурочна форма спілкування: участь у спільних масових заходах, літніх таборах, клубах за інтересами.

Регіональна науково-практична конференція «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору»

В Лисичанському педагогічному коледжі склалася чітка система щодо пропаганди сучасних підходів до роботи з дітьми різних категорій. Одним із напрямків такої діяльності є питання інклюзивної освіти, які неодноразово піднімалися на засіданнях семінарів-практикумів, конференцій, майстер-класів з залученням провідних фахівців Луганської області.

Продовженням даної роботи стала **регіональна науково-практична конференція «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору»**, проведена 9 грудня 2015 року на базі навчального закладу.

Мета форуму: засвоїти алгоритм навчання та виховання зазначеної категорії дітей, яка передбачає використання особистісно орієнтованих підходів у навчально-виховному процесі, застосування індивідуальних, групових форм роботи, враховуючи вплив різних видів розладів і хвороб на процес навчання.

На конференції були присутні викладачі та студенти коледжу, представники відділів освіти м. Лисичанськ та м. Рубіжне, вихователі ДНЗ, вчителі загальноосвітніх шкіл, психологи, вчителі-вихователі закладів освіти інклюзивного напрямку м. Лисичанськ, м.Гірське, м.Рубіжне, лікар ЛОДКЛ.

До всіх присутніх з вітальним словом звернулася директор Лисичанського педагогічного коледжу Міненко Г.М., яка окреслила нагальну проблему щодо інклюзивної освіти на сучасному етапі.

На пленарному засіданні доповідачі розкрили актуальні питання організації та проведення занять з дітьми даної категорії:

- «Статистичні відомості та корекційна допомога дітям з особливими потребами м. Лисичанська» (Онопка І.Є. – завідувач міської психолого-медико-педагогічної консультації);

- «Робота Луганської обласної психолого-медико-педагогічної комісії» (Ісаєнко Р.В. – заступник головного лікаря ЛОДКЛ, голова обласної психолого-медико-педагогічної комісії, головний лікар-бронхоскопіст Луганської області);

- «Досвід роботи дитячого навчального закладу з дітьми, які погано бачать» (Лопатіна Т.М. – завідувач ДНЗ №5 «Улибка»);

- «Форми і методи роботи з дітьми з особливими потребами» (Борисенко Л.Л. – викладач з валеології) (рис. 18);

- «Робота зі студентами, які мають особливі потреби в умовах коледжу» (Ігнатуша А.Л. – завідувач навчально-виробничої практики).

Доповненням до теоретичних відомостей стало проведення майстер-класів вчителями шкіл, вихователями ДНЗ:

- Шипілова О.А. – практичний психолог ЗОШ І-ІІІ ст. №14 м. Лисичанськ, Владикіна Д.О. – методист з психологічної служби КУ ЛМЦ «Бліц-вправи для дітей з розумовою відсталістю в інклюзивних класах»;

Рисунок 18. «Форми і методи роботи з дітьми з особливими потребами».

Борисенко Л.Л. – викладач з валеології

- Чепурко В.В. – вчитель-асистент ЗОШ І-ІІІ ст. №12 м. Лисичанськ, Кирийчук С.О. – практичний психолог ЗОШ І-ІІІ ст. №12 м. Лисичанськ «Форми роботи з дітьми молодшого шкільного віку»;

- Бершанська С.М. – логопед Гірської обласної спеціалізованої школи-інтернату, Толкачова Н.А. – вчитель початкових класів Гірської обласної спеціалізованої школи-інтернату) «Корекція мілької моторики»;

- Маркіна А.О. – практичний психолог ЗОШ І-ІІІ ст. №13 м. Лисичанськ «Тренінг як форма роботи з дітьми з особливими потребами»; - Ковальова І.В. – дефектолог ДНЗ №5 «Улибка» м. Лисичанськ «Форми і методи роботи з дітьми, які слабо бачать».

Яскравим акцентом були виступи викладачів коледжу:

- Цвік О.С. – Майстра спорту України зі спорту з собаками із незвичайними гостями – улюбленцями дітлахів та дорослих – собаками «Каністерапія як важливий психоемоційний чинник»;

- Ляшенко К.І. – викладача ц/к початкової освіти «Використання смарт-технологій в роботі з дітьми з різними нозологіями» (рис. 19).

Учасники конференції отримали знання сучасних наукових підходів до визначень категорії дітей, які потребують особливої уваги, педагогічних підходів до роботи з такими дітьми у різні вікові етапи розвитку. Статистичні дані про кількість дітей, які потребують організації інклюзивної освіти тільки в місті Лисичанську, підкреслили глобальність проблеми, яку затронули учасники конференції. Представники різних навчальних закладів області на майстер-класах показали практичні уміння проведення сучасних методів та прийомів

роботи з дітьми дошкільного, молодшого шкільного віку, що мають різні вади здоров'я. Всі учасники конференції підкреслили практичне значення питань, які підлягали обговоренню (рис. 20).

Рисунок 19. «Використання смарт-технологій в роботі з дітьми з різними нозологіями». Ляшенко К.І. – викладач ц/к початкової освіти

Науковий форум був організований та проведений завдяки зусиллям ц/к «Фізичного виховання» (Крошка С.А.), «Дошкільної освіти» (Грушевська І.В.), «Початкової освіти» (Ігнатуша А.Л.).

За результатами регіональної науково-практичної конференції «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору» був створений та виданий до друку збірник матеріалів конференції.

Рисунок 20. Регіональна науково-практична конференція «Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору» (2015)

Освітній форум
«Інноваційно-освітній простір навчальних закладів:
науково-практичні досягнення»

2 листопада 2016 року на базі ЛОППО (м.Сєвєродонецьк) відбувся освітній форум «Інноваційно-освітній простір навчальних закладів: науково-практичні досягнення».

З вітальним словом виступили Лішик О.П., заступник голови Луганської держадміністрації, Цимбал І.І., ректор ЛОППО. Науковці та викладачі інституту презентували інноваційний досвід ЛОППО та навчальних закладів – партнерів інституту на Восьмому міжнародному форумі «Інноватика в сучасній освіті - 2016».

До участі у форумі були запрошені представники ПМПК Тернопільської, Рівненської та Черкаської областей.

Активну участь у форумі брали викладачі коледжу. Доповідачами роботи студії «Сучасні психолого-педагогічні технології в системі надання освітніх послуг дітям з особливими потребами» були Крошка С.А., Борисенко Л.Л., які поділилися досвідом роботи ЛПК щодо підготовки майбутніх фахівців Луганщини до роботи в інклюзивному середовищі під час проведення майстер класів із забезпеченням мультимедіа (елементи степ-аеробіки, заняття з фітболами, стретчинг, вправи на релаксацію, комплекс вправ тибетського та даоського оздоровлення, вправи з подушками-пазлами, ігри з тілом, елементи бестінгу, етюди психогімнастики, валеокорекцію, мудри) (рис. 21).

Зробили акцент на новітніх унікальних підходах, а саме ерготерапії, сенсорній терапії «Снузлін», анімалотерапії. Яскравим завершенням став майстер-клас з каністерапії.

Студенти 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта» Піменова К., Галкіна К., Маліна Л., Іваскевич О. продемонстрували елементи кінезіології, зумбу – танцювально-розважальну фітнес програму, вправи мовленнєвої гімнастики (кер. Сидоренко Н.М.).

Рисунок 21. Освітній форум
«Інноваційно-освітній простір навчальних закладів:
науково-практичні досягнення» (2016)

Цікавими та змістовними були доповіді викладачів, вихователів, вчителів шкіл Луганської області. Інноваційний підхід упровадження методики «Лялька як персона» показали вихователі м.Сєвєродонецьк та м.Старобільськ.

Ляшенко К.І. була запрошена до роботи студії кафедри педагогіки та психології «Інноваційні напрями розвитку початкової школи на Луганщині в умовах реформування освіти». Катерина Іванівна виступила з доповіддю «Впровадження сучасних освітніх технологій у початковій школі», під час якої були окреслені інноваційні засоби навчання молодших школярів, а також презентовано досвід впровадження Smart-технологій через діяльність лабораторії початкової освіти Лисичанського педагогічного коледжу.

Учасники форуму відмітили високу організованість та практичну значущість досвіду роботи викладачів коледжу.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу»

*«Якщо дитина не може вчитися так, як ми вчимо,
можливо ми повинні вчити так, як вона вміє»*

Ігнатіо Естрада

Міжнародні стандарти в галузі прав людини ґрунтуються на ідеї участі кожної особи в суспільному житті на засадах рівності та відсутності дискримінації. На сучасному етапі в Україні відкрилися нові перспективи змін у системі спеціальної освіти, що насамперед пов'язані з переосмисленням ставлення до дітей з особливостями розвитку.

Лисичанський педагогічний коледж долучився до цієї нагальної проблеми. Вже в четвертий раз на базі навчального закладу проводиться освітній форум, зокрема, 14 грудня **2016 року** відбулася **Всеукраїнська науково-практична конференція «Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу»**, метою якої стало виділення головних напрямів діяльності навчальних закладів щодо надання освітніх послуг особам з особливими потребами різних вікових категорій і різних нозологій; ознайомлення з формами та методами роботи працівників різних навчальних закладів (рис. 22).

*Рисунок 22. Всеукраїнська науково-практична конференція
«Система надання освіти дітям з особливими потребами
в умовах сучасного навчального закладу» (2016)*

Учасників конференції привітала директор коледжу Міненко Г.М. Долучилися до актуальної проблеми і науковці ЛНУ імені Тараса Шевченка Соколенко О.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри ТМФВ; Савенко В.О. – кандидат медичних наук, доцент, почесний професор Науково-дослідного інституту фізичного виховання і спорту. В роботі конференції взяли участь 46 представників різних закладів освіти Луганської, Донецької областей.

*Рисунок 23. Майстер-клас представників
Гірської обласної спеціалізованої школи-інтернату
Бершанської С.М. та Міньковської І.В.*

Змістовним і цікавим був представлений досвід роботи педагогічних працівників Луганської області: Галенко Л.А. – методиста з інклюзивної освіти ЛОШПО; Гейко О.А. – директора ЗОШ І-ІІІ ст. № 3 м.Рубіжне; Лесної О.М. – керівника осередку громадської організації «Українська асоціація фахівців з подолання наслідків психотравмуючих подій»; Колодної Н.А. – директора Рубіжанського навчально-реабілітаційного центру «Кришталік»; Іваценка О.Л. – соціального педагога Підгорівської ЗОШ І-ІІІ ст. Старобільського р-ну; Хомич О.М. – психолога коледжу.

Майстер-класи показали Крошка С.А., Цвік О.С. – викладачі фізичного виховання коледжу; Коган О.В. – завідувач ПМПК міського методичного кабінету Рубіжанської міської ради (рис. 24), Чугаєнко О.О. – вчитель-логопед-дефектолог Рубіжанської ЗОШ № 3; представники Гірської обласної спеціалізованої школи-інтернату Бершанська С.М. та Міньковська І.В. (рис. 23)

*Рисунок 24. Майстер-клас Коган О.В.,
завідувача ПМПК міського методичного кабінету
Рубіжанської міської ради*

Кагорта вихователів ДНЗ м.Лисичанська продемонстрували високий рівень обізнаності та фахової компетентності використання різних форм та методів роботи з дітьми з ООП (рис. 25).

Присутні отримали сертифікати та збірки матеріалів статей до Всеукраїнської науково-практичної конференції.

Рисунок 25. Майстер-класи під час роботи з дітьми з ООП

Під час підведення підсумків всі зазначили, що інклюзивна практика реалізує доступ до одержання освіти в навчальному закладі та створює необхідні умови для успішного навчання всіх без виключення дітей, незалежно від їх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей. І тому необхідно продовжувати вдосконалювати напрацьований досвід і ділитися з тими, хто цього потребує.

Здоров'язберігаючі технології та їх значення

Діяльність осередків лікувальної фізкультури у навчальних закладах є дуже актуальною проблемою, яка потребує щорічного вивчення і корекції. Адже щороку через різні причини зростає кількість студентів, які за станом здоров'я відносяться до групи ЛФК. За спостереженнями викладачів фізичного виховання коледжу, ця кількість постійно коливається протягом року.

З метою ознайомлення студентів, викладачів з впливом здоров'язберігаючих технологій на духовний, психічний та фізичний аспекти здоров'я; а також виховання культури здоров'я, вміння надати допомогу собі та оточуючим **2013 року** у коледжі було проведено **семінар-практикум «Здоров'язберігаючі технології»**, присвячений проблемі лікувальної фізкультури. З доповіддю «Лікувальна фізична культура – важливий напрямок збереження здоров'я молоді» виступила керівник секції ЛФК, викладач фізичної культури Борисенко Л.Л. Вона розповіла про те, що, поряд із традиційними формами ЛФК, такими як фізичні вправи, біг, масаж, у коледжі впроваджуються нові – теренкур (лікування дозованим сходженням), фітбол, релаксація. До кожного студента здійснюється індивідуальний підхід: підбираються вправи, розраховується час їх виконання. При цьому метою таких занять у перспективі є

покращення стану здоров'я і самопочуття; за можливості, якщо це реабілітаційний період після перенесеного захворювання, – якнайскоріше повернення студента до режиму загальної групи (рис. 26).

*Рисунок 26. Семінар-практикум
«Здоров'язберігаючі технології» (2013)*

Студенти гр. 3-АШ (Брюховецька Л., Сергієнко В., Третяк В.) презентували розробку Інтел-проекту «Здоровому все здорово», присвячену питанням збереження здоров'я учнями молодших класів.

Виступ студентки гр. 2-АШ Саляхової Лілії «Змістовні основи оздоровчої фізичної культури», який супроводжувався мультимедійними матеріалами, розкрив проблеми здорового способу життя сучасної молоді.

*Рисунок 27. Майстер-клас
«Урок лікувальної фізкультури
з використанням новітніх здоров'язберігаючих технологій».
Борисенко Л.Л.*

Особливої уваги заслуговував майстер-клас «Урок лікувальної фізкультури з використанням новітніх здоров'язберігаючих технологій», який провела у залі ритміки викладач фізичної культури Борисенко Л.Л. (рис. 27) Заняття розподілилося на етапи: підготовчий, основний, заключний. Протягом виконання студентами вправ (степ-аеробіки, елементів східного танку, стретчингу, релаксації) було застосовано музикотерапію. Присутні змогли переконатися у

тому, що до кожного студенту здійснювався індивідуальний підхід, в залежності від ступеня захворюваності вихованців.

Отже, проведений захід був спрямований на досягнення позитивного результату щодо ведення здорового способу життя учнівської молоді, використання майбутніми фахівцями різноманітних форм і методів лікувальної фізкультури у загальноосвітніх закладах.

Методичний міст «Валеуроки як основа забезпечення здорового навчального середовища»

За ініціативою Лисичанського педагогічного коледжу 28 листопада 2013 року на базі ЗОШ № 18 м.Сєвєродонецька відбувся регіональний методичний міст «Валеуроки як основа забезпечення здорового навчального середовища».

На засіданні були присутні Гончаренко Н.О. – заступник директора з науково-методичної роботи, викладачі предметної (циклової) комісії фізичного виховання (Крошка С.А., Борисенко Л.Л., Варфоломєєва К.В., Єршов С.І., Баранов Д.І.), викладач психології Заплаткіна Н.В.; представники відділу освіти Сєвєродонецької міської ради, директор ЗОШ № 18 Фоменко Н.А., заступник директора з НВР Гриньова Л.Г., вчителі школи; психолог ЗОШ № 27 м.Лисичанська Старовойтова М.С. Освітняни роздивилися актуальні проблеми щодо використання оздоровчої інноваційної діяльності педагога в сучасному навчальному закладі (рис. 28).

Змістовним був виступ голови циклової комісії фізичного виховання коледжу Крошки С.А., яка акцентувала увагу на актуальній на сьогоднішній день темі збереження здоров'я та розкриття соціально-економічних аспектів культури здоров'я як складової загальної культури особистості. Розкрила класифікацію технологій збереження здоров'я та ознайомила присутніх з досвідом роботи щодо використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі Лисичанського педагогічного коледжу.

*Рисунок 28. Регіональний методичний міст
«Валеуроки як основа забезпечення здорового навчального середовища» (2013)*

Викладач коледжу Заплаткіна Н.В. провела тренінгові вправи щодо психологічного здоров'я та шляхів його збереження, які вразили вчителів шкіл своєю новизною і практичністю. На прикладі показала, як можна проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості», поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища (рис. 29).

*Рисунок 29. Регіональний методичний міст
«Валеоуроки як основа забезпечення здорового навчального середовища» (2013)*

Колеги Северодонецької школи показали майстер-класи щодо використання технологій формування здоров'язберігаючих компетентностей учнів (пальчикова гімнастика, елементи масажу, стретчинг, дихальна гімнастика, вплив ароматичних ефірних масел, використання кольоротерапії). Розкрили сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій, які дозволяють зберігати наявний стан учнів (робота на базі фітокімнати, сухий басейн, соляна кімната), формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку (на прикладі роботи гуртка «Здоров'ятко»).

Психолог ЗОШ № 27 м.Лисичанська поділилася щодо організації роботи по адаптації школярів як одного з аспектів збереження психологічного здоров'я.

Адміністрація та викладачі коледжу працюють над створенням Центру інклюзивної освіти. Пріоритетним напрямком є робота над відкриттям нових спеціальностей з додатковими спеціалізаціями:

- Вчитель основ здоров'я, асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням
- Фізичне виховання у спеціальному навчальному закладі

Методи та форми роботи в інклюзивній освіті – ігровий мікст (Крошка С.А., Борисенко Л.Л.)

У сучасній українській освіті все більша увага приділяється питанням навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Стрімко розвиваються зміни в суспільстві та економіці вимагають сьогодні від людини вміння швидко адаптуватися до нових умов, знаходити оптимальні рішення складних питань, проявляючи гнучкість і творчість, не

губитися в ситуації невизначеності, вміти налагоджувати ефективні комунікації з різними людьми.

Завдання школи – підготувати випускника, що володіє необхідним набором сучасних знань, умінь і якостей, що дозволяють йому впевнено почувати себе в самостійному житті.

В останні десятиліття стало кардинально змінюватися ставлення суспільства до людини з обмеженими можливостями, визнаючи його рівноправним і гідним членом суспільства, але має ще свої додаткові проблеми.

Ідея інклюзії зародилася в рамках масштабних змін в розумінні прав людини, її гідності, ідентичності, а також механізмів соціальних і культурних процесів, що визначають його статус і впливають на забезпечення його прав. Зміна в ставленні до людей з інвалідністю стала лише одним із проявів цих змін.

Інклюзія (включення) означає забезпечення гарантій підтримки тим, хто її потребує, в якій би формі вона їм не була потрібна. В освітній галузі – це форма навчання, при якій учні з обмеженими можливостями відвідують ті ж школи, що і їх нормально розвиваються однолітки; мають індивідуальні, що відповідають їх потребам і можливостям навчальні цілі і забезпечуються необхідною підтримкою.

Цілями шкільної освіти, які ставлять перед школою держава, суспільство і сім'я, крім придбання певного набору знань і умінь, є розкриття і розвиток потенціалу дитини, створення сприятливих умов для реалізації його природних можливостей. Природне ігрове середовище, в якій відсутній примус і є можливість для кожної дитини знайти своє місце, проявити ініціативу і самостійність, вільно реалізувати свої здібності та освітні потреби, є оптимальною для досягнення цих цілей. Включення активних методів та форм навчання в освітній процес дозволяє створити таке середовище, як на уроці, так і в позакласній діяльності, у тому числі і для дітей з обмеженими можливостями.

Термін «метод» походить від грецького слова «metodos», що означає шлях, спосіб просування до істини, до очікуваного результату. У педагогіці є безліч визначень поняття «метод навчання». До них можна віднести наступні: «методи навчання – це способи взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів, спрямовані на вирішення комплексу завдань навчального процесу» (Ю. К. Бабанський); «Під методами розуміють сукупність шляхів і способів досягнення цілей, вирішення завдань освіти» (І. П. Підласий).

Існує кілька класифікацій методів, що розрізняються в залежності від того критерію, який покладений в основу. Найцікавішими в даному випадку, представляються дві класифікації.

Одна з них, запропонована М. Н. Скаткіним та І. Я. Лернером. Відповідно до цієї класифікації методи виділяються залежно від характеру пізнавальної діяльності, рівня активності учнів.

У ній виділяються такі методи:

- пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний);

- репродуктивний;
- частково пошуковий (евристичний);
- проблемний виклад;
- дослідницький.

Інша, класифікація методів з організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методам її стимулювання і мотивації; методам контролю і самоконтролю, запропонована Ю. К. Бабанским. Ця класифікація представлена трьома групами методів:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні (розповідь, лекція, семінар, бесіда); наочні (ілюстрація, демонстрація та ін.); практичні (вправи, лабораторні досліди, трудові дії та ін.); репродуктивні і проблемно-пошукові (від часткового до загального, від загального до часткового), методи самостійної роботи і роботи під керівництвом викладача;

- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: методи стимулювання і мотивації інтересу до навчання (використовується весь арсенал методів організації та здійснення навчальної діяльності з метою психологічної настройки, спонукання до навчання), методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності в навчанні;

- методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: методи усного контролю і самоконтролю, методи письмового контролю і самоконтролю, методи лабораторно-практичного контролю і самоконтролю.

Найбільш прийнятними методами в практичній роботі вчителя з учнями, що мають обмежені можливості, вважаємо пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково пошуковий, комунікативний, інформаційно-комунікаційний; методи контролю, самоконтролю і взаємоконтролю.

Група пошуково-дослідницьких методів надає найбільші можливості для формування в учнів пізнавальної активності, але для реалізації методів проблемного навчання необхідний досить високий рівень сформованості в учнів умінь користуватися надається ним інформацією, вміння самостійно шукати шляхи вирішення поставленого завдання. Не всі молодші школярі з обмеженими можливостями володіють такими вміннями, а значить, їм потрібна додаткова допомога вчителя і вчителя-логопеда. Збільшувати ступінь самостійності учнів з обмеженими можливостями, а особливо дітей із затримкою психічного розвитку і вводити в навчання завдання, в основі яких лежать елементи творчої чи пошукової діяльності можна тільки дуже поступово, коли вже сформований деякий базовий рівень їх власної пізнавальної активності.

Активні методи навчання, ігрові методи – дуже гнучкі методи, багато з них можна використовувати з різними віковими групами і в різних умовах.

Якщо звичної і бажаною формою діяльності для дитини є гра, значить, треба використовувати цю форму організації діяльності для навчання, об'єднавши гру і навчально-виховний процес, точніше, застосувавши ігрову

форму організації діяльності учнів для досягнення освітніх цілей. Таким чином, мотиваційний потенціал гри буде спрямований на більш ефективне освоєння школярами освітньої програми, що важливо не тільки для школярів з порушеннями мови, але і особливо важливо для школярів з обмеженими можливостями.

Сучасні форми роботи з учнями з обмеженими можливостями

Тибетське оздоровлення

Комплекс вправ активізує певні точки або ділянки тіла, підвищуючи рівень своєї енергії і покращуючи роботу внутрішніх органів. Крім того, ці техніки дозволяють «розбуркати» організм.

Вправа 1. Енергійно потріть один про одного свої долоні, розтираючими рухами помасажуйте кисті рук – 30 секунд.

Вправа 2. Енергійно потріть долонями свої вуха, вгору-вниз – 15 разів. Візьміть вушну раковину вказівним і великим пальцем і потягніть в різні боки, із зусиллям, кілька разів. У результаті – вуха повинні «спалахнути».

Вправа 3. Розімніть і помасажуйте кожен палець на руці, від нігтьової до нижньої фаланги. Особливо добре масажуйте нігтьову пластину, не забуваючи про бічну сторону пальця. Потягніть кожен палець, кожен суглоб.

Вправа 4. Помасажуйте кінчиками пальців голову, круговими рухами, протягом 30 секунд.

Вправа 5. Подушечками пальців помасажувати очні яблука, повіки закриті, на протязі 30 секунд. Заодно і помасажуйте краї кістки черепа, навколо очних впадини.

Вправа 6. Покладіть обидві долоні на горло, одну поверх іншої. Проведіть з невеликим зусиллям долонями уздовж тіла, по прямій лінії, від горла до низу живота, долоньки – одна на іншій, 15 раз туди-сюди.

Вправа 7. Покладіть долоні так само, як в попередній вправі, одну на іншу, і зробіть кругові рухи за годинниковою стрілкою навколо пупка, по всій площі живота, із зусиллям натискаючи на живіт (не перестарайтеся: кишки видавлювати не треба, 15 раз. Доречи, ця вправа добре покращує перистальтику кишечника).

Вправа 8. Опустіть голову і постарайтеся притиснути підборіддя до грудей, 15 разів. Працює тільки шия, спина нерухома, руки – вздовж тіла.

Вправа 9. Поставте долоні перед грудьми, в позицію «благання», лікті убік, натиснути із зусиллям долонями один на одного, викликавши опір, 15 разів.

Вправа 10. Взяти ногу в руку, стопу лівої ноги поклали на праве коліно і добре розім'яли підошву і стопу. Так само і праву ногу. Обидві по 30 секунд.

Вправа 11. Випийте склянку чистої води!

Даоське оздоровлення

Даоська доктрина вважає, що душа є у кожного з життєво важливих органів. Кожен орган є вмістилищем емоцій, як позитивних, так і негативних.

За допомогою цієї практики збільшується життєва сила організму, підвищується енергетичний потенціал внутрішніх органів і систем.

Теоретично всі вправи даоських навчань спрямовані на активізацію фізіологічних процесів організму, очищення кровеносних судин, регулювання роботи внутрішніх органів, підвищення імунітету, досягнення рівноваги в обміні речовин, відродження життєвої сили і запобігання передчасного старіння.

Голова – джерело розуму і глава організму. Часте причісування волосся забезпечує міцне здоров'я.

Більше 40 точок і більше 10 рефлексних зон знаходяться на голові. Часто причісувати волосся дерев'яною або кістковою гребінцем – це як провести масаж або голковколювання за цими точкам і зонам для профілактики і лікування захворювання.

Ступні – друге серце людини. Часто масажувати ступні дуже корисно для здоров'я.

Традиційна китайська медицина вважає, що в ступнях більше 60 точок, які тісно пов'язані з внутрішніми органами. На ступнях знаходяться рефлексні зони, які зв'язуються майже з усіма органами. Але ступні далеко від серця і у них низька опірність до захворювання. Патогенний фактор, як холод і волога, часто входять в організм через ступні. Тому треба побільше приділяти увагу профілактиці ступнів. Часто масажувати ступні після теплої ванни допоможе видалити захворювання і забезпечити довголіття.

Часте ковтання слини забезпечує сто років тривалості життя.

Традиційна китайська медицина вважає, що слина – екстракт, виділений організмом. Слина зберігається в Дань-тань (місце в животі, зосередження Ци) і перетворюється на Цзін-ци (життєва есенція і енергія), який добре зміцнює шлунково-кишковий тракт, отвори організму (очі, вуха, ніздрі, рот), зволожує кінцівки і внутрішні органи, зміцнює нирки, живить мозок.

Вранці і ввечері стукати зубами забезпечує міцні зуби.

Традиційна китайська медицина вважає, що стукіт зубів зміцнює нирки, балансує Інь і Ян, покращує провідність крові та енергії, в результаті уповільнює старіння.

Масування живота для покращує провідність крові та енергії.

Традиційна китайська медицина вважає, що живіт – будинок внутрішніх органів і джерело крові, енергії, Інь і Ян. Часто масажувати живіт допоможе відрегулювати функцію травної системи, поліпшити кровообіг і провідність Ци (енергія), зміцнити внутрішні органи від зовнішніх патогенних факторів.

Часте розминка вух дає високий імунітет.

Традиційна китайська медицина вважає, що вуха тісно пов'язані з нирками. Коли функція нирок нормальна, то у людини хороший слух. Розминати вуха – фізична роздратування для покращення імунітету.

Потягування забезпечує хорошу фігуру і знімає втому.

Потягнутися – значить випрямити шию, підняти руки, глибоко дихати, потягувати груди і попереки, рухати суглоби, розслабляти хребет.

Подушка-пазл

Яскраві і не звичайні подушки, виконані у вигляді пазла чудово підійдуть для ігор на підлозі. Виконання фізичних вправ або стануть прекрасним декором для дитячої кімнати.

Оригінальні подушки незвичайного дизайну, форми або з незвичним наповнювачем. Вони не просто допомагають нам добре відпочити, але здатні зміцнювати здоров'я, покращувати настрій, прикрашати інтер'єр.

Подушка з вишневими кісточками довго тримає температуру. Цей ефект використовується для лікування, зняття напруги в м'язах і болі різного характеру. Залежно від мети подушку нагрівають у мікрохвильовці або охолоджують в морозильній камері.

Подушка з гречаного лушпиння сприяє загальному оздоровленню, відновлює дихальні шляхи, знімає болі при остеохондрозі, запаленнях.

Ароматичні подушки з натуральними травами зберігають властивості тих рослин, які використовуються в якості наповнювача. Лаванда, чебрець, меліса, материнка, шишки хмелю, шишко-ягоди ялівцю, м'ята, звіробій - кожна з цих трав володіє власною цілющою силою.

Морські водорості в чистому вигляді, звичайно ж, не можуть стати наповнювачем для подушки. Але особливе волокно на основі водоростей, збагачених іонізованим сріблом, - ідеальний наповнювач для тих, хто бажає отримати від сну омолоджуючий і оздоровлюючий ефект.

Кедрова стружка, що несе в собі силу сибірського кедр, дарує оздоровлення, допомога при захворюваннях органів дихання, полегшення при запаленнях різного характеру.

«Гімнастика для їжачка»

Мета. Зміцнення м'язового «корсета» хребта.

Хід. Ведучий показує дітям, як їжачок робить гімнастику. У положенні лежачи на спині підняти руки за голову і максимально витягнутися. Потім, піднімаючи верхню половину тулуба до колін, нахилитися вперед, згрупуватися, обхоплюючи ноги під колінами (їжак згорнувся).

«Кішка».

Мета. Гра сприяє емоційному підйому, створює почуття розніженість і тренує м'язи спини і черевного преса, розвиваючи гнучкість і силу.

Хід. Ведучий пропонує дітям опуститися на коліна і обпертися долонями в підлогу. Зараз ми будемо зображати кішку. Спочатку кішка незадоволена. Вона вигинає спинку якнайсильніше вгору. Тепер кішка потягується. Спинка прогинається вниз. Рухи повинні бути енергійні, але в той же час плавні і граціозні. Рухи чергуються протягом 2 секунд. Потім дітям пропонується лягти на спину, швидко і граціозно перевертатися то на один, то на інший бік, одночасно виконуючи потягують рухи руками і ногами на одному боці і згортаються рух на іншому, як це робить кішка, коли дуже задоволена. Вправа виконується протягом 2 секунд. Ведучий дякує дітям.

Ігри з тілом

"Та обставина, що людина потребує "антропології", в понятійному саморозумінні, що він живе з нею самою створеним образом самого себе, з

баченням свого завдання і визначенням свого місця, постійно пеленгує своє становище в космосі, що він може розуміти себе, лише відокремивши себе від всіх інших областей суцього і в той же час відносячи себе до сукупного цілого, до всесвіту, вже саме це є антропологічний факт величезного значення". Є. Фінк.

Гра захоплює людини цілком: вона не просто калейдоскоп ігрових актів, але насамперед основний спосіб людського спілкування з можливим і недійсним. Які ж істотні риси людської гри?

1. Гра не має "цілі", вона нічому не служить. Справжній гравець грає заради того, щоб грати. Ігрове задоволення не тільки задоволення в грі, але і задоволення від гри, задоволення від особливого змішання реальності і нереальності.

2. Гра сама вважає себе межі і кордони, вона підкоряється правилу, яке сама ж і ставить. Правила можна скасувати, домовитися про нові, але поки людина грає і розуміє процес гри, він залишається пов'язаним правилами-ми.

3. Об'єктом гри є сам граючий. Всякий гравець грає насамперед самим собою, приймаючи на себе певну функцію в смисловому полі гри. Засобами гри може бути все що завгодно, коли на об'єкт починають дивитися очима гравця.

4. Гра - форма прояву вільної волі людини. Не гра - те, що не можна припинитися за бажанням, наприклад, хвороба, любов, протягом часу, закони природи. Вільно увійшовши в гру, людина може так само вільно з неї вийти.

5. КІНЦЕВИЙ ПРОДУКТ гри – результат як правило, непередбачуваний. Тому в грі не буває абсолютного, нульового програшу. "Людина втягнута в гру, в трагедію і комедію свого кінцевого буття, з якого вона ніяк не може вислизнути в чисте, непорушне самостояння божества" Є. Фінк.

Ігри з руками. Фахівець простягає руку до дитини зі словами: «Давай привітаємось». Але рука дитини йде в сторону або назад. Тому роботу починаємо саме з цього руху. Інструкція допомагає дитині зосередитися на русі і своїх відчуттях, і усвідомити їх. «Твоя рука хоче пограти. Давай з нею пограємо. Рука пішла вгору, вона напружена, жорстка, сильна, ось і утримай її там і підсилюй цей рух. Я буду рахувати до 3 (5). На рахунок три (три) ти зробиш дуже велике зусилля, щоб її утримати в цьому положенні і посилити рух. А тепер розслаб її і дай відпочити. Тепер вона м'яка, розслаблена, важка». Рахунок необхідний при виконанні вправи, так як він позначає початок і завершення процесу напруги, і перехід до наступного етапу - розслабленню. Спеціаліст доторкається до руки, але не виконує вправу за дитину. Цей жест може позначати «Я з тобою» і допомагає дитині сконцентруватися на тих процесах, які відбуваються в цій руці. Гіперкинез – це мимовільний рух, пов'язаний з підвищенням м'язового тону, тобто напругою. Напруга не може тривати постійно, та ще при його посиленні. Тому після закінчення вправи (на рахунок 3, 5) рука розслабляється. Дитина отримує перший досвід довольного напруги і подальшого розслаблення, які їм усвідомлюються. Вправа повторюється ще 2 рази. Для кращого розслаблення руки, обережно її трусить. Для цього акуратно притримуємо лікоть дитини лівою рукою, а правою,

утримуючи за пальці, легко трусить. Піднімати руку (ногу) потрібно не більше ніж на 7-10 см від поверхні, на якій лежить дитина. Але найважливіше на всіх етапах роботи з тілом - це активна участь самої дитини, її включеність в процес, усвідомлення їм того, що відбувається з його рукою, ногою, тілом та ін. Це дуже важливо. Далі, йдемо за годинниковою стрілкою. Переходимо до лівої руки. «А чого хоче ця рука?». Починаємо з руху, який пропонує дитина. Повторюємо всі процедури: вправу на напругу і потряхивання для лівої руки.

Наступна вправа направлено на закріплення диференціації дитиною відчуттів напруги і розслаблення.

«Ручка-столік». Дитина лежить на татамі. Допомогаємо йому витягнути праву руку вгору і розтиснути пальці (якщо на перших заняттях пальці не розтискаються, працюємо з кулаком). Спеціаліст кладе свою долоню на долоню (кулак) дитини, при цьому фіксує лікоть. Трохи придавлюючи долоньку (кулачок), ми штучно створюємо напругу в руці. Рахуємо до 5. Потім обережно струшуємо руку, і залишаємо в спокої. Коментуємо те, що відбувається: «Спочатку рука була жорстка, напружена, а тепер м'яка, важка, розслаблена, вона попрацювала, а тепер відпочиває». Вправа робимо 3 рази. Теж робимо з лівою рукою.

Ігри з ногами. Перша вправа ми виконуємо, орієнтуючись на потреби тіла конкретної дитини. Все як з руками. Кожен рух виконуємо на 3-5 рахунків, по 3 рази. Після кожної вправи на напругу, обережно струшуємо ноги. Для цього правою рукою притримуємо ногу дитини під колінної чашечкою, а правою тримаємо за пальці ноги. Піднімаємо ногу на 7-10 см над поверхнею татамі і обережно трусить.

Наступна вправа допоможе закріпити досвід дитини розрізняти напруга і розслаблення.

«Міцні ніжки». Спеціаліст стоїть навколішки біля ніг дитини. По можливості випрямляє і піднімаємо ноги дитини, однією рукою притримуємо коліна, щоб ноги не згиналися, інший - притримуємо стопу і впираємося животом в ноги. За рахунком починаємо нахилитися вперед, використовуючи ноги дитини як опору, штучно створюючи напругу. Утримуємо Напруга до 5. Тепер, допомагаючи дитині зняти напругу, трусить ноги (див. вище).

Ігри з шиєю та головою. М'яко підводимо руки під шию дитини, так що його голова лежить в складених човником руках, обережно потягує шию на себе. «Зараз я покачаєш твою голову». Рухи повільні, обережні робимо 3-5 разів.

«А тепер пограємо з головою і шиєю. Я повертаю твою голову направо, а ти її трохи утримай в цьому положенні ». М'яко повертаємо голову дитини вправо, обережно фіксуємо, поклавши руку на щоку, ближче до вуха, і вважаємо до 3-х (5). «Тепер голова лежить прямо і, я її знову покачайте». Спеціаліст м'яко похитує голову дитини. «А тепер повертаємо голову наліво. А ти її утримай, поки я буду рахувати до 3-х (5) ». І знову м'які похитування. Повороти голови робимо по 3 рази в кожну сторону.

Аналогічно виконуємо нахили голови вперед і назад. Головне, щоб дитина утримував задане положення до закінчення рахунку. Спеціаліст трохи притримує, трохи допомагає утримати, задає рух, але все це на перших етапах роботи, коли дитина тільки входить в процес роботи з тілом.

Ігри з тулубом. Обережно беремо дитину за талію і, трохи піднімаючи вгору, погойдуємо. Зараз дитина пасивний, він відчуває, як звільняється від напруги його хребет. Вправа робимо 3-5 разів.

Вправа «Розтяжка» допомагає зняти м'язові затиски, гармонізувати внутрішню енергію дитини.

«Вертикальна розтяжка». Починаємо з правої сторони тіла дитини. Спеціаліст обережно притримує праву руку в області зап'ястя і праву ногу в області щиколотки і по рахунку починає легко тягнути руку вгору, а ногу вниз. Рахуємо до 3-х. На рахунок 3 рух припиняється. Дуже важливо просто позначити рух, дитина виконує його сам. Робимо Вправа 3 рази. Потім фахівець переходить до лівої сторони тіла дитини. Розтяжка повторюється 3 рази з лівого боку.

«Діагональна розтяжка». Виконується так само, як «вертикальна розтяжка», тільки права рука потягується з лівою ногою, а ліва рука з правою ногою. Виконується також по 3 рази. Закінчити розтяжку потрібно потряхування рук і ніг. Дуже добре, якщо на занятті присутній батько або інший фахівець, тоді проводиться потряхування одночасно рук і ніг. Один фахівець трусить руки, інший – ноги дитини. Якщо працює один фахівець, то трусить спочатку руки дитини, потім – ноги.

Результати роботи з тілом можна відчутти і оцінити відразу: змінюється тонус м'язів, вони стають менш напруженими, більш розслабленими. Але найважливіше, що така робота сприймається дітьми дуже позитивно, діти грають з великим задоволенням, співпрацюють з фахівцем, іншими дітьми і батьками.

Така робота з тілом допомагає дитині розвивати кінестетическую чутливість, тобто здатність сприймати і аналізувати руху власного тіла, розширювати діапазон рухів, усвідомлювати і контролювати потреби тіла. Робота з тілом призводить до розвитку рухових можливостей, поліпшенню координації рухів, зменшенню гіперкінезів і спастики, поліпшенню подиху і психоемоційного стану дитини.

Пластиліновий живопис зі шприца

Присутність дитячої творчості в житті вашої дитини незамінне і необхідно для його повноцінного розвитку. Творчі заняття допомагають формувати фантазію, дрібну моторику рук, сприяють посидючості, дають можливість дитині по-іншому дізнатися навколишній світ. Одним з варіації дитячої творчості є пластиліновий живопис зі шприца.

Знадобляться: пластилін, альбомні листи, медичний шприц (без голки), ємність з гарячою водою Тепер нам потрібно зробити джгутики. Для цього розбираємо шприц (витягуємо поршень з циліндра). З шматочка пластиліну робимо "ковбаску" і поміщаємо її в циліндр шприца, вставляємо поршень на

місце і трохи придавлюємо пластилін. Те ж саме робимо з пластиліном іншого кольору. Тепер шприци з пластиліном кладемо (горизонтально) в ємність з гарячою водою на 2-3 хвилини (щоб пластилін став м'яким). Потім беремо шприци з води, натискаємо на поршень і видавлюємо джгутики. А тепер працюють діти. Роздати дітям альбомні листи, можна з контуром малюнка, дитина джгутиками викладає картинку, а можна роздати чисті аркуші і вже тут настає час пофантазувати.

Супер-пісок

Супер-пісок або живий пісок (Living Sand) – це новий революційний матеріал для розвиваючих ігор. Він був винайдений в Південній Кореї і спочатку проводився і розповсюджувався саме там. З часом живий пісок став популярний в країнах Азії. Потім цей матеріал для дитячих розваг став поширюватися по всьому світу, з'явився в Європі, а з недавнього часу – і в Україні.

Діти обожають проводити час в пісочниці, створюючи з піску замки, міста та автостради, ліпити пиріжки і кулеб'яки. Але така розвага доступно тільки в теплу пору року, в ясні дні. Живий пісок дозволяє продовжити розвиваючі ігри з піском навіть в дощові або холодні дні.

Цей матеріал приємний на дотик, він досить сипучий, м'який, як звичайний вологий пісок. З іншого боку, живий пісок досить пластичний, і з нього можна ліпити різноманітні фігурки, майже як з пластиліну.

З живого піску можна зліпити безліч найрізноманітніших фігур і будівель. Таким чином, він розвиває фантазію дитини, просторове мислення і координацію рухів. Цей матеріал м'якше, ніж пластилін, тому з ним можуть з інтересом грати навіть найменші дітки, або діти з обмеженими можливостями – правда, під наглядом батьків.

Структура живого піску дозволяє легко управлятися з ним навіть крихітним і поки ще слабеньким пальчикам. Він відмінно розвиває дрібну моторику, що стимулює мовні функції, сприяє його розвитку.

Живий пісок – це ніжний, м'який і приємний на дотик матеріал. Тому, торкаючись до нього, діти відчують приємні тактильні відчуття, заспокоюються і розслабляються. Ігри з піском на вулиці або зживаючи піском будинку дуже добре впливають на гіперактивних і збуджуваних дітей – після подібних занять вони стають більш врівноваженими і спокійними.

Заняття з живим піском приємні не тільки дітям – дорослі теж можуть його використовувати як антистресу після напруженого дня - зліпити забавну фігурку або просто пом'яти і попересипати в руках.

Потрібно: 4 склянки просіяного піску, 2 склянки крохмалю, 1 склянка води. Все це треба ретельно перемішати і все, чудо-пісок готовий! Якщо він трохи підсохне, його треба покрити пальцями і додати трохи води.

Красива слиз

Діти дуже люблять грати з такими речами, які, здавалося б, краще і не чіпати. Згадайте всі ці Лизун, еластичні кульки з підсвічуванням та інші гри. Тепер ви можете зробити щось подібне самі. Візьміть 2 чашки канцелярського

клею і 1-2 столові ложки рідкого крохмалю. Щоб надати колір, можна використовувати харчові барвники. Така слиз не забруднює меблі, не клеїться до речей, і її можна знову зібрати, розірвавши на шматочки. Тільки стежте, щоб діти не брали її в рот!

Поради вчителям загальноосвітніх шкіл

для успішної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби

Загальні правила спілкування з людьми з особливими потребами:

- коли ви розмовляєте з людиною або дитиною з особливими освітніми потребами (ООП), звертайтеся безпосередньо до неї, а не до особи, яка її супроводжує, батьків або сурдоперекладача;

- при знайомстві цілком природно потиснути руку людині з інвалідністю – навіть ті, кому важко рухати рукою, або ті, хто користується протезом, можуть потиснути руку – праву або ліву, що допустимо;

- коли ви зустрічаєтеся з людиною, яка погано або зовсім не бачить, обов'язково називайте себе та всіх, хто з вами. Якщо у вас загальна бесіда в групі, не забувайте пояснити, до кого в даний момент ви звертаєтесь, і назвати себе;

- пропонуючи допомогу, почекайте, поки її приймуть, а потім питайте, що і як робити. Якщо не зрозуміли, не соромтеся – перепитайте;

- звертайтеся до дітей з особливими освітніми потребами по імені, а до підлітків – як до дорослих;

- спиратися або виснути на чийсь інвалідній колясці – те ж саме, що спиратися або виснути на її власникові. Інвалідна коляска – це частина недоторканного простору людини, яка її використовує, зокрема й дитини. Це потрібно обов'язково пояснити іншим дітям;

- розмовляючи з людиною, яка зазнає труднощів у спілкуванні, слухайте її уважно. Будьте терплячі, чекайте, поки вона сама закінчить фразу. Не виправляйте і не договорюйте за неї. Не соромтеся перепитувати, якщо ви не зрозуміли співрозмовника;

- коли ви говорите з людиною, яка користується інвалідною коляскою або милицями, намагайтеся розташуватися так, щоб ваші очі були на одному рівні. Вам буде легше розмовляти, а вашому співрозмовнику не доведеться закидати голову;

- щоб привернути увагу людини, яка погано чує, махніть їй рукою або доторкніться до плеча. Дивіться їй прямо в очі й говоріть чітко, але майте на увазі, що не всі люди, які поганочують, можуть читати по губах. Розмовляючи з тими, хто може читати по губах, розташуйтеся так, щоб на вас падало світло, і вас було добре видно, намагайтеся, щоб вам нічого не заважало і ніщо не закривало вас;

- не бентежтеся, якщо випадково сказали: «Побачимось» або: «Ви чули про це...?» тому, хто насправді не може бачити або чути.

Дуже важливо навчитися правильно висловлюватися про дітей з

особливими освітніми потребами. Наприклад, замість фрази «Цей учень не може ходити» краще сказати так: «Цей учень користується ходунком і кріслом-візком».

Нижче розглянемо приклади заміни некоректних мовних зворотів.

Ярлики, які не можна використовувати	Більш коректні вирази
Люди з фізичними або розумовими вадами	Люди, які мають особливі потреби
Розумово відсталі	Люди із затримкою розумового розвитку
Він відсталий	У нього труднощі когнітивного характеру
Мій учень страждає аутизмом	У мого учня аутизм
Вона – даун, монголоїд	У неї синдром Дауна
Він не здатний навчатися	У нього труднощі з навчанням
Він – паралітик	У нього параліч
Вона – каліка	У неї порушення опорно-рухового апарату
Він – карлик (або ліліпут)	Він – невисокого зросту / він невисокий
У неї емоційні розлади	У неї порушення емоційного характеру
Він прикутий до крісла-коляски	Він користується кріслом-коляскою
Нормальні і/або здорові діти	Типові діти / діти без порушень в розвитку
Він навчається в спеціальному освітньому закладі	Він отримує послуги спеціальної освіти / додаткові послуги
Стоянка для автомобілів інвалідів, туалет для інвалідів і т. ін.	Доступна стоянка, туалет і т. п.
У неї проблема з...	У неї є потреба в...

Учитель загальноосвітнього навчального закладу повинен оволодіти необхідними знаннями та навичками:

- ознайомитися з анамнезом, мати уявлення про основні види порушень психофізичного розвитку дитини;
- вивчити стан уваги, стомлюваності, темп роботи кожної дитини;
- урахувати стан слуху, зору, особливості моторики та загального фізичного розвитку учня. Бути добре ознайомленим з приладами, які використовують його учні з порушеннями зору і слуху, перевіряти придатність слухових апаратів, стежити за чистотою окулярів. Навчитися визначати, оцінювати і створювати навчальне середовище для дітей з різними потребами. Зрозуміти важливість цілеспрямованого залучення до роботи з дітьми членів родини, встановлення з ними партнерських стосунків. Вивчати головні принципи і стратегії колективної командної роботи;
- навчитися спостерігати за дітьми та оцінювати їх розвиток під час занять;
- закінчувати заняття, коли діти втомилися чи стали неухважні;
- навчитися адаптувати навчальні плани, методики, матеріали та середовище до специфічних потреб дітей;
- створювати оптимальні умови для спілкування, сприяти налагодженню дружніх стосунків між дітьми і формуванню колективу;
- формувати в дітей досвід налагодження та підтримання стосунків у соціумі, навичок адаптації до соціального середовища;
- з повагою ставитися до дітей та батьків.

Список використаних джерел

1. Inclusion of disabled people in Vocational Training and Income. An over view of international experiences and approaches. Dark and Light Blind Care Foundation, Veenendaal, Netherlands. – 2008.
2. Inclusive Education. An overview of international experiences and approaches. Dark and Light Blind Care Foundation, Veenendaal, Netherlands. – 2008.
3. Index for inclusion. Developing learning and participation in schools. Tony Booth and Mel Ainscow. Editing and production for CSIE Mark Vaughan. – 2002.
4. Index for inclusion. Developing play, learning and participation in early years and childcare. Tony Booth, Mel Ainscow and Denise Kingston? Production for CSIE Mark Vaughan. – 2006.
5. Актуальні проблеми розвитку спорту з собаками у регіоні : зб. Матеріалів регіонального семінару-виставки (15 листопада 2012 р., м.Лисичанськ) / за заг. Ред. Г.М.Міненко. – Лисичанськ : 2012. – 56 с.
6. Выготский Л.С. К психологии и педагогике детской дефективности // Основы дефектологии.- С-П, М.: Изд-во «Лань» 2003.- с.101-106.Деніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Е. Деніелс, К. Стаффорд. – Львів: Т-во «Надія», 2000. – 255 с.
7. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка / Під ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: 2004. – 152 с.
8. Дятленко Н. Оцінка впливу інклюзивної моделі освіти на учасників проекту / Н. Дятленко, Н. Софій, Ю. Кавун. — К.: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2005. –11 с.
9. Єфімова С. М. Вивчення стану готовності педагога до інтегрованого навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу / С. М. Єфімова // Наук. записки Інституту пси хології АПН України ім. Г. С. Костюка. – Вип. 26. – К., 2005. – С. 55-58.
10. Засенко В. В. Сучасні проблеми теорії і практики навчання дітей з особливими потребами / В. В. Засенко // Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (українсько канадський досвід) = Modern trends in special education development (Canada Ukraine Experience): матер. міжнар. конф., 25–26 травня Київ, 2004 р. [під ред.: В. І. Бондаря, Р. Петришина]. – К.: Наук. світ, 2004. – С. 26–30.
11. Засенко В.В. Інтеграція осіб з порушеннями слуху: проблеми, пошуки, перспективи / В. В. Засенко // Крок до компетентності та інтеграції в суспільство: наук. метод. зб. – К.: Контекст, 2000. – С. 61-63.
12. Инклюзивное образование. Политика, содержание и сравнительные перспективы / Под ред. Ф. Армстронга, Д. Армстронга, Л. Бартона. – Лондон. 2000. – 78 с. (европ. опыт).
13. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. – К.: «Самміт Книга», 2009. – 272 с.
14. Магдюк Л. Б. Соціальна та гендерна справедливість та рівність у програмах професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів: навчально методичий посібник / Магдюк Л. Б., Ілько І. В. та ін. / Під заг. ред. Л. І. Даниленко. – К.: ТОВ «Етіс плюс», 2007. – 96 с.
15. Надання освіти особам з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору: Матеріали регіональної науково-практичної конференції (м.Лисичанськ 09 грудня 2015 р.). – Лисичанськ: ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» – Лисичанськ: ООО «КИТ – Л». – 126с.
16. Саламанкская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка, Испания, 7-10 июня 1994 г. – К., 2000. – 21 с.

17. Сейфер С. Індивідуалізація навчання дітей молодшого шкільного віку / С. Сейфер, М. Батман. – К.: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2000. – 198 с.
18. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Лисичанськ 14 грудня 2016 р.). – Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» – Лисичанськ : ФОП Пронькіна К.В. – 2016. – 198 с.
19. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів / Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/96, прийнята на сорок восьмій сесії ООН 20 грудня 1993 року. – К.: ВГСПО «НАІ України», 2003. – 40 с.

КОРИСНІ РЕСУРСИ

1. Віденська декларація (Vienna Declaration/programme for All, 1993), www.ilo.org/public/english/employment/skills/disability.
2. Дакарські рамки дій (Dakar Framework for Action, UNESCO, 2000), www.unesdoc.unesco.org.
3. Жомтьєнська декларація (Education for All, Jomtien, 1990), [www.unesco.org/education/efa/ed for all/background/ jomtien declaration/](http://www.unesco.org/education/efa/ed%20for%20all/background/jomtien%20declaration/)
4. Конвенція ООН про права інвалідів (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006) [www.un.org/disabilities/convention/ conventionfull.shtml](http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml).
5. Конвенція ООН про права дітей (UN Convention on the Rights of the Child, 1089) www2.ohchr.org/english/law/pdf/crc.pdf.
6. Конвенція ООН про захист прав та гідності осіб з інвалідністю (Comprehensive and Integral International Convention on the protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities, 2006), www.un.org/esa/socdev/enable/documents/
7. Освіта для всіх — ініціатива «Швидке простеження» (Education for All — Fast Track Initiative), [www.education fast track.org/default.asp](http://www.educationfasttrack.org/default.asp).
8. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (Standard Rules on the Equalization of Opportunities of Persons with Disabilities, UN, 1993), www.independentliving.org/standardrule.
9. Саламанкська декларація та Рамки дій (Salamanca Statement and Framework for Action, UNESCO, 1994), www.unesdocunesco.org.
10. Флагманські ініціативи (Flagship Initiatives, 2000), [www.unesco.org/education/efa/knowsharing/flagship initiatives/disability last version..shtml](http://www.unesco.org/education/efa/knowsharing/flagship%20initiatives/disability%20last%20version.shtml).
11. Цілі розвитку тисячоліття (The Millennium Development Goals, 2007), www.mdgs.un.org.

Пазл-глосарій

Адаптація – пристосування дитини до існуючих в суспільстві вимог і критерій оцінки за рахунок присвоєння норм і цінностей даного суспільства.

Адаптивне плавання – навчання плаванню осіб з обмеженими можливостями (інвалідів), вдосконалення рухових здібностей і плавальної підготовленості, що дозволяють в якійсь мірі компенсувати втрачені рухові функції.

Алалія (грец. α - без і λαλα - розмова) – відсутність або недорозвиток мовлення, спричинений органічним ураженням мовленнєвих зон кори головного мозку внутрішньоутробно чи в ранньому віці.

Артпедагогіка – особливий напрямок в педагогіці, за допомогою якого навчання, розвиток та виховання особистості дитини відбувається на основі мистецтва під час викладання будь-якої дисципліни.

Асистенти педагогічних працівників – однією з передумов забезпечення якісної освіти для всіх учнів (слухачів) ДНЗ є забезпечення асистентів педагогічних працівників. Станом на вересень 2011 року Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України розробило відпо відні нормативно правові документи, які регламентують роботу асистентів педагогів. Асистенти педагогів відносяться до категорії педагогічних працівників і допомагають педагогам при плануванні навчального процесу, підготовці навчальних матеріалів, наданні індивідуальної допомоги учням (слухачам), які її потребують. Асистенти педагогічних працівників входять у штатний розклад ДНЗ.

Аутизм – важкий психічний розлад, крайня форма самоізоляції, занурення в себе.

Афазія (грец. αφασία - оніміння, від α - без і φασίς - висловлення) – розлад мовлення, який може виникнути внаслідок локального ураження кори головного мозку, що асоціюється з відповідною мовною діяльністю. Є симптомом деяких хвороб.

Афонія (грец. αφωνία - німота, заніміння) – втрата звучності голосу при збереженні шепітної мови.

Безбар'єрне середовище – середовище, яке пристосоване для вільного пересування людей з функціональними обмеженнями через медичні, вікові, інші причини.

Брадилалія (від грец. bradys - повільний, lalia - мовлення) – патологічно уповільнений темп мовлення.

Вміння – готовність людини ефективно виконувати дії (або діяльність) відповідно до мети і умов, за яких необхідно діяти; основою вмінь є знання; розрізняють розумові, практичні, часкові, загальні та узагальнені вміння.

Гіперактивні діти – це діти, поведінка яких характеризується неухважністю, надмірною активністю та імпульсивністю, що проявляються в різних ситуаціях і зумовлюють стійку соціальну чи шкільну дезадаптацію.

Гіперактивність – стан, при якому активність і збудливість людини перевищує норму. У випадку, якщо подібна поведінка є проблемою для інших, гіперактивність трактується як психічний розлад. Гіперактивність частіше зустрічається у дітей і підлітків.

Гіперактивність, або гіперкінетичний синдром, – нейропсихіатричний розлад, «вбудований» у темперамент дитини.

Групи ризику - це категорії дітей, чий соціальний стан за тими або іншими ознаками не має стабільності, які практично не можуть поодиноці перебороти труднощі, що виникли в їхньому житті; все це в результаті може призвести до втрати ними соціальної значущості, духовності, морального образу, біологічної загибелі.

Дельфінотерапія – спілкування з дельфінами, яке дозволяє поліпшити психоемоційний стан людини і зняти психологічну напругу.

Демонізація – це такий прийом, коли про будь яку людину або щось повідомляють виключно негативну інформацію, тобто її фільтрують таким чином, щоби представити їх у найбільш невігідному вигляді.

Дефект розвитку – психічна або фізична вада, що викликає порушення нормального розвитку дитини. Основні види – вади зору (сліпота), слуху (глухота, туговухість), розуму (олігофренія), мовлення, опорно-рухового апарату

Дефектолог – спеціаліст з повною вищою освітою за спеціальністю дефектологія - за напрямками: олігофренопедагогіка, тифлопедагогіка, сурдопедагогіка, логопедія.

Дефектологія – наука, що вивчає закономірності й особливості розвитку дітей з фізичними та психічними вадами та питання їхнього навчання й виховання.

Логопед – фахівець широкого профілю, який працює з усіма видами мовних порушень.

Дизартрія – порушення вимовної сторони мовлення, яке виникає внаслідок органічного ураження центральної нервової системи.

Дисграфія (від грец. **dis** - префікс, що означає розлад, **γραφεῖν** - пишу) – нездатність оволодіти письмом та навчитись читати за нормального розвитку інтелекту.

Дискримінація – навмисне обмеження або позбавлення прав певних категорій громадян за їхньою расовою або національною приналежністю, політичними або релігійними переконаннями, статтю тощо.

Дискримінація за ознакою інвалідності – відповідно до Конвенції ООН про права інвалідів означає будь яке розрізнення, виключення чи обмеження із причини інвалідності, метою або результатом якого є при меншення або заперечення визнання, реалізації або здійснення нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній чи будь якій іншій сфері.

Дислалія, недорікуватість – розлад мови, який проявляється у порушенні вимови звуків.

Дислексія – нездатність оволодіти навичками читання текстів.

Дитина-інвалід – особа віком до 18 років зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, травмою або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що призводить до обмеження нормальної життєдіяльності та викликає необхідність надання їй соціальної допомоги і захисту.

Дитячий церебральний параліч – є узагальнюючим терміном для групи захворювань, які проявляються в першу чергу порушеннями рухів, рівноваги та положення тіла.

Діти з особливими освітніми потребами – поняття, яке широко охоплює всіх дітей, чий освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми, йдеться про дітей із особливостями психофізичного розвитку, обдарованих, а також дітей із соціально вразливих груп (вихованців дитячих будинків та ін.).

Діти з особливостями (порушеннями) психофізичного розвитку – діти, які мають зумовлені природженими чи набутими розладами відхилення від нормального фізичного чи психічного розвитку.

Емпатія (від грец. *empathēia* - співпереживання) – емоційна чуйність людини на переживання іншого.

Емпатія - (співпереживання) - збагнення емоційних станів іншої людини, здатність емоційно відгукуватися на переживання інших людей.

Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) – різні мовленнєві розлади, при яких у дітей порушене формування всіх компонентів системи мовлення, що відносяться до звукової і змістовної сторони.

Заїкання – вада мовлення, що виявляється у мимовільному повторенні окремих звуків, складів або цілих фраз, неприродному розтягуванні звуків або блоках мовчання, протягом яких людина, що заїкається, не може вимовити звук.

Затримка психічного розвитку – це поняття, яке говорить про сповільнення темпу психічного розвитку, яке частіше виявляється під час вступу до школи і виражається в недостатності загального запасу знань, обмеженості уявлень, незрілості мислення, малій

інтелектуальній цілеспрямованості, переважанні ігрових інтересів, швидкою перенасичення в інтелектуальній діяльності.

Затримка психічного розвитку – це порушення нормального темпу психічного розвитку, в результаті чого дитина шкільного віку залишається в колі дошкільних ігрових інтересів.

Здібності – індивідуально-психологічні особливості як суб'єктивна умова успішного виконання визначеного типу діяльності. Здібності не зводяться до знань, умінь та навичок індивіда, їх проявами є швидкість, глибина, легкість і міцність оволодіння засобами та прийомами діяльності, формуються на основі задатків.

Знання – це відображення дійсності, сукупність відомостей про неї, форма духовного оволодіння дійсністю, інформація.

Інвалід – особа, частково або повністю нездатна виконувати певні дії, втратила працездатність остаточно чи на тривалий час.

Інвалід – особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими розладами розумового чи фізичного розвитку, що призводить до обмеження життєдіяльності.

Інвалідність – відповідно до Конвенції ООН про права інвалідів означає результат взаємодії, яка відбувається між людьми з порушеннями здоров'я та бар'єрами, які існують у середовищі та у стосунках з іншими людьми, що заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими.

Інвалідність – втрата особою фізичної чи розумової спроможності, що виникла внаслідок хронічного захворювання, травми чи патологічного стану.

Інвалідність – передбачає втрату або дефіцит фізичної чи розумової спроможності.

Індивідуальна програма реабілітації – комплекс оптимальних видів, форм, обсягів, термінів реабілітаційних заходів з визначенням порядку і місця їх проведення, спрямованих на відновлення та компенсацію порушених або втрачених функцій організму і здібностей конкретної особи до виконання видів діяльності, визначених у рекомендаціях медико-соціальної експертної комісії.

Індивідуальна програма реабілітації – комплекс оптимальних видів, форм, обсягів, термінів реабілітаційних заходів з визначенням порядку і місця їх проведення, спрямованих на відновлення та компенсацію порушених або втрачених функцій організму і здібностей конкретної особи до виконання видів діяльності, визначених у рекомендаціях медико-соціальної експертної комісії.

Індивідуальний навчальний план – документ, який містить детальну інформацію про дитину, її сильні та слабкі сторони, навчальні та спеціальні послуги, які вона має отримувати.

Індивідуальний навчальний план (ІНП) – письмовий план, який розробляється командою педагогів і містить короткотермінові та довготермінові цілі, що відображають і враховують попередньо оцінені потреби і здібності дитини.

Інклюзивна освіта – відповідно до Саламанкської декларації та Рамок дій, затверджених ООН у червні 1994 р., «...освітні системи і навчальні програми повинні враховувати широку різноманітність характеристик і потреб», а «учні зі спеціальними навчальними потребами повинні мати доступ до звичайних навчальних закладів, які забезпечують особистісно зорієнтований підхід і тим самим потреби учнів».

Інклюзивна освіта – система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та їхнього права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу.

Інклюзивна школа – заклад освіти, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовуючи наявні ресурси, залучаючи батьків, співпрацюючи з

фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

Інклюзивна школа – модель закладу освіти, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

Інклюзивний навчальний заклад – відповідно до Саламанкської декларації та Рамок дій⁸, затверджених ООН у червні 1994 р., інклюзивний навчальний заклад – це заклад, який «забезпечує якісну освіту для всіх учнів, у тому числі й учнів з важкими порушеннями розвитку», забезпечуючи при цьому «необхідну додаткову підтримку» для цих учнів.

Інклюзивний підхід – створення таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, у тому числі діти з особливими освітніми потребами, які навчаються в загальноосвітніх школах; водночас усі учні мають можливість отримати досвід, знання, що сприяють подоланню упереджень й дискримінації та сприяють формуванню позитивного ставлення до тих, хто «відрізняється».

Інклюзія (від лат. inclusion – включення, введення, приєднання) – політика і процес, що передбачає отримання рівних можливостей у навчанні та соціальному житті для всіх дітей, що передбачає створення таких умов, за яких «особливі» діти не відділяються від інших.

Інклюзія – це політика й процес, який передбачає отримання більших можливостей в навчанні та соціальному житті для всіх дітей (з особливими потребами та інших дітей).

Інтеграція - зусилля, спрямовані на введення дітей з особливими освітніми потребами у регулярний освітній простір. Ми пристосовуємо учня до вимог школи.

Іпотерапія – це спілкування з кінями і верхова їзда.

Кабінет психологічного розвантаження – вдосконалений варіант кімнати відпочинку, в якій створені оптимальні умови для швидкого і ефективного зняття емоційного перенапруження, відновлення працездатності, проведення психотерапевтичних та психогігієнічних заходів.

Компенсація – відновлення недорозвинутих чи порушених психофізичних функцій шляхом використання збережених чи перебудованих частково порушених функцій.

Конвенція – міжнародний договір або угода про якесь конкретне питання між двома чи більшою кількістю країн (також можуть викорис товуватись терміни «протокол», «пакт»). Після прийняття конвенції роз робляються міжнародні норми та стандарти. У цьому випадку країни, що підписали та ратифікували конвенцію, повинні дотримуватися цих норм і стандартів. Конвенції мають більшу силу, ніж декларації, тому, що вони стають обов'язковими до виконання урядами країн, які їх підписали та ратифікували.

Корекція (від лат. correctio – поліпшення, виправлення) – сукупність психолого-педагогічних та лікувальних засобів, спрямованих на поліпшення та виправлення процесу розвитку особи.

Логопед – спеціаліст, який має повну вищу освіту за спеціальністю «Логопедія». Здійснює навчально-корекційну, компенсаторну, реабілітаційну роботу з дітьми, які мають мовленнєві порушення.

Люди/діти з інвалідністю – дорослі або діти, які мають тривалі фізичні, розумові, ментальні або сенсорні порушення, що при взаємодії з різними бар'єрами можуть перешкоджати повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими.

Мейнстрімінг – розглядається як стратегія, за якої учні з особливими потребами, спілкуються з однолітками на святах, у рамках різних програм дозвілля але при цьому можуть навіть навчатися в різних школах.

самовизначенню, підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці та спрямуванню зусиль особи на реалізацію власної професійної кар'єри.

Психолого-педагогічний супровід – система діяльності практичного психолога та спеціального педагога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють засвоєнню дитиною знань, умінь і навичок, її успішній адаптації, реабілітації, становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, інтеграції в соціум.

Психологопедагогічний супровід – системна діяльність практичного психолога та спеціального педагога, спрямованого на створення комплексної системи клініко - психологічних, психологічно-педагогічних і психотерапевтичних умов , що сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, її інтеграції в соціум.

Психотерапевтична функція – спілкування з тваринами в чому сприяє гармонізації їх міжособистісних відносин.

Ратифікація – затвердження вищим органом державної влади міжнародного договору. Ратифікація Україною Конвенції ООН про права інвалідів і Факультативного протоколу до неї зобов'язує державу виконувати основні положення цього міжнародного документа (стаття 4 конвенції).

Реабілітаційна установа – заклад чи відділення, структурні підрозділи, незалежно від форм власності, що здійснюють реабілітацію інвалідів і дітей –інвалідів відповідно до державних соціальних нормативів у сфері реабілітації.

Реабілітаційні послуги - послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство.

Реабілітація – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових заходів, спрямованих на надання допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму, усунення обмежень їх життєдіяльності для досягнення і підтримання соціальної і матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство.

Реабілітація – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму, усуненні обмежень їх життєдіяльності для досягнення і підтримання соціальної і матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство.

Ринолалія – порушення тембру голосу та звуковимови, обумовлене анатомо-фізіологічними дефектами мовленнєвого апарату.

Розумне пристосування – відповідно до Конвенції ООН про права інвалідів означає внесення, коли це потрібно в конкретному випадку, необхідних і відповідних модифікацій і корективів, що не є надмірними та не виправданими, з метою забезпечення особам з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод нарівні з іншими.

Розумово відсталі діти – це діти, у яких в результаті органічних уражень головного мозку спостерігається порушення нормального розвитку психічних, особливо вищих пізнавальних, процесів , труднощів формування інтересів і соціальної мотивації діяльності. У багатьох розумово відсталих дітей спостерігаються порушення у фізичному розвитку: дисплазії , деформації форми черепа і розмірів кінцівок, порушення загальної, дрібної і артикуляційної моторики, труднощі формування рухових автоматизмів .

Сенсорика (від лат. *sensus*, «сприйняття») – категорія, що описує безпосереднє сприйняття відчуттів, зовнішніх впливів.

Сенсорна інтеграція – це процес, під час якого нервова система людини отримує інформацію від рецепторів всіх почуттів (дотик, вестибулярний апарат, відчуття тіла або пропріоцепція, нюх, зір, слух, смак), потім організовує їх і інтерпретує так, щоб вони могли бути використані в цілеспрямованій діяльності.

Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (скорочено СДУГ) – неврологічно-поведінковий розлад розвитку, що починається в дитячому віці. Проявляється такими симптомами, як труднощі концентрації уваги, гіперактивність і погано керована імпульсивність.

Соціалізація – процес становлення особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства , придбання соціально значимих характеристик свідомості і поведінки, які регулюють її взаємини із суспільством.

Соціальна допомога – система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування, спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо.

Соціальне партнерство – такий тип і система відносин між роботодавцями та ДНЗ, за яких у рамках соціальної згоди забезпечується узгодження їх найважливіших соціально трудових інтересів.

Спеціальна освіта – дошкільна, загальна середня, професійно-технічна та вища освіта, для отримання якої особам з особливостями психофізичного розвитку створюють спеціальні умови.

Спеціальна освіта – дошкільна, загальна, середня, професійно-технічна та вища освіта, для отримання якої особам з особливими психофізичними розвитку створюють спеціальні умови.

Спеціальний навчальний заклад – заклад, створений для навчання осіб з особливостями психофізичного розвитку.

Спеціальний навчальний підрозділ – структурний підрозділ загальноосвітнього навчального закладу, створений для навчання осіб з фізичними та /або розумовими порушеннями, з метою надання спеціальних освітніх послуг , у закладах за місцем проживання осіб.

Спеціальні навчальний заклад – навчальний заклад , створений для навчання осіб з особливостями психофізичного розвитку(школа, школа- інтернат, спеціальний навчально-виховний комплекс, об'єднання, навчально-реабілітаційний центр).

Спеціальні умови для отримання освіти – умови навчання, у тому числі спеціальні програми та методи освіти, індивідуальні технічні навчальні засоби, підручники, навчальні посібники, а також педагогічні, медичні, соціальні та інші послуги, без яких засвоєння загальноосвітніх та професійних навчальних програм особами з особливостями психофізичного розвитку неможливе або значно утруднене.

Спеціальні умови для отримання освіти – умови навчання, в тому числі спеціальні програми та методи освіти, індивідуальні технічні навчальні засоби, підручники, навчальні посібники, а також педагогічні, медичні, соціальні та інші послуги, без яких неможливо або ускладнено засвоєння загальноосвітніх та професійних навчальних програм особам з особливостями психофізичного розвитку.

Спілкування – відповідно до Конвенції ООН про права інвалідів включає використання мов, текстів, абетки Брайля, тактильного спілкування, великого шрифту, доступних мультимедійних засобів так само, як і друкованих матеріалів, аудіозасобів, звичайної мови, читців, а також підсилювальних та альтернативних методів, способів і форматів спілкування, зокрема доступної інформаційно комунікаційної технології.

Спрямована анімалотерапія являє собою цілеспрямоване використання тварин і їх символів. Це використання здійснюється за спеціально розробленим терапевтичним програмам.

Тахілалія (від грец. tachus - швидкий, lalia - мовлення) – патологічно прискорений темп мовлення.

Універсальний дизайн – відповідно до Конвенції ООН про права інвалідів означає дизайн предметів, обстановки, програм і послуг, по яких зробити їх максимально

можливою мірою придатними для використання для всіх людей без необхідності адаптації чи спеціальної конструкції. «Універсальний дизайн» не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп осіб з інвалідністю, де це необхідно.

Факультативний протокол – окремий документ, який містить додаткову інформацію, яка не увійшла в текст конвенції.

Феліноterapia являє собою терапевтичний вплив кішок.

Фонд Terre des hommes (Terre des hommes Foundation) – неурядова організація, що надає допомогу у гарячих точках.

**Змінимо світ
для дітей з особливими
потребами - кроки до партнерства**

Збірка матеріалів з досвіду роботи

(мовою оригіналу)

Редакційна колегія:

Міненко Г.М. – директор ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Крошка С.А. – голова циклової комісії фізичного виховання, викладач дисциплін фізкультурного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Ігнатуша А.Л. – завідувач навчально-виробничої практики ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Борисенко Л.Л. – викладач дисциплін фізкультурного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Сергеєва І.Ю. – методист ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Відповідальна за випуск – Сергеєва І.Ю.

Макет – Крошка С.А.

Здано на виробництво 12.05.2017. Підписано до друку 10.05.2017. Формат 60X84/16
Папір офісний. Друк офсетний Гарнітура Times New Roman
Ум.друк.акр. 3,72 Наклад 3 прим. Зам. № 04/05

Виготовлювач: ФОП Чернов О.Г.
93110, м. Лисичанськ, вул.Соборна,115/1
Тел. (050) 593-39-43